

भारत का राजपत्र

वर्तमान अवस्था

The Gazette of India

भारताचे राजपत्र

असाधारण
EXTRAORDINARY
असाधारण

भाग १२ अनुभाग १
Part XII Section 1
भाग बारा अनुभाग १
प्राधिकार से प्रकाशित
PUBLISHED BY AUTHORITY
प्राधिकाराद्वारे प्रकाशित

सं० ३	नई दिल्ली, ११ नवम्बर, १९९३/२० कार्तिक (शके) १९१५	खंड ४
No. 3] NEW DELHI, 11TH NOVEMBER, 1993/20 KARTIKA (SAKA) 1915 [Vol. 4		
अंक ३	नवी दिल्ली, ११ नोव्हेंबर, १९९३/२० कार्तिक (शके) १९१५	खंड ४

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करव्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

विधि और न्याय मंत्रालय

(विधायी विभाग)

नई दिल्ली, दिनांक ११ नवम्बर १९९३/२० कार्तिक (शक) १९१५

(१) दि ज्यवेनाइल जस्टिस एक्ट, १९८६, (२) दि स्टॅण्डर्ड्स ऑफ वेट्स औंड मेजर्स (एन्फोर्समेंट) एक्ट, १९८५, (३) दि प्रिव्हेशन ऑफ करप्षन एक्ट, १९८८, (४) प्रोटेक्शन ऑफ सिविल राईट्स एक्ट, १९५५ के मराठी अनुवाद राजपत्रिके प्राधिकार से प्रकाशित किये जाते हैं और प्राधिकृत पाठ (केंद्रीय विधि) अधिनियम, १९७३ (१९७३ का ५०) की धारा २ के खंड (क) के अधीन ये मराठी भाषा में उनके प्राधिकृत पाठ समझे जाएंगे।

MINISTRY OF LAW AND JUSTICE
(LEGISLATIVE DEPARTMENT)

New Delhi, dated 11th November 1993/20 Kartika (Saka) 1915

The Translations in Marathi of (1) The Juvenile Justice Act, 1986, (2) The Standards of Weights and Measures (Enforcement) Act, 1985, (3) The Prevention of Corruption Act, 1988, (4) Protection of Civil Rights Act, 1955 are hereby published under the authority of the President and shall be deemed to be the authoritative texts thereof in Marathi under clause (a) of section 2 of the Authoritative Texts (Central Laws), Act, 1973 (50 of 1973).

भाग बारा—२३

(१६६)

वजन व माप मानक (बजावणी) अधिनियम, १९८५

(१९८५ चा अधिनियम क्रमांक ५४)

(४ सप्टेंबर १९८५)

वजन व माप यांची मानके अधिनियम, १९८५ या द्वारे किंवा अन्वये प्रस्थापित करण्यात आलेल्या मानक वजन व माप यांच्या बजावणीसाठी आणि तिच्याशी संबंधित व तिळा आनुषंगिक असणाऱ्या बाबींसाठी उपबंध करण्याकरिता अधिनियम.

भारतीय गणराज्याच्या घृत्तिसाब्या वर्षी संसदेकडन पुढीलप्रमाणे अधिनियमित होवो :—

प्रकरण एक

प्रारंभिक

१. (१) या अधिनियमास वजन व माप मानक (बजावणी) अधिनियम, १९८५ असे म्हणता संक्षिप्त नाव, येईल.

विस्तार व प्रारंभ.

(२) संपूर्ण भारतभर त्याचा विस्तार आहे.

(३) राज्य शासन, अधिसूचनेद्वारे नियत करील अशा दिनांकास तो एखाद्या राज्यात अंमलात येईल, आणि त्याचा निरनिराळचा उपबंधांसाठी किंवा यालील निरनिराळचा बाबतीत निरनिराळे दिनांक नियत करता येतील :—

(क) राज्यातील क्षेत्रे किंवा

(ख) राज्यातील उपक्रमांचे वर्ग, किंवा

(ग) राज्यात निर्माण करण्यात, विकल्पात, वितरित करण्यात, बाजारात विक्रीसाठी आणण्यात किंवा हस्तांतरित करण्यात येणाऱ्या मालांचे वर्ग, किंवा

(घ) राज्यात पुरवण्यात येणाऱ्या सेवांचे वर्ग, किंवा

(ङ) राज्यात निर्माण करण्यात, विकल्पात, वितरित करण्यात, बाजारात विक्रीसाठी आणण्यात, हस्तांतरित करण्यात, दुरुस्त करण्यात येणारे किंवा उपयोगात आणले जाणारे वजन व माप यांचे वर्ग, किंवा

(च) राज्यातील वजन व माप यांच्या उपयोगकर्त्यांचे वर्ग, आणि अशा कोणत्याही उपबंधातील या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या संबंधातील कोणत्याही निर्देशाचा अर्थ, हा अधिनियम किंवा, प्रकरणपरत्वे, तो उपबंध, ज्या क्षेत्राच्या किंवा व्यक्तीच्या संबंधात हा अधिनियम अंमलात आणण्यात आला आहे त्या क्षेत्रांमध्ये किंवा उपक्रमांचे, मालांचे, सेवांचे असे वर्ग, वजन व माप यांचे वर्ग किंवा वजन व माप यांच्या उपयोगकर्त्यांचे वर्ग यांच्या संबंधात अंमलात येण्याशी आहे असा लावण्यात येईल.

२. या अधिनियमातील कोणतीही गोष्ट,—

(क) कोणतेही वजन किंवा माप, किंवा

आंतरराज्यीय व्यापार किंवा

(ख) वजन, माप किंवा नग यावर विकला जाणारा, पोच्चवला जाणारा किंवा वितरित वाणिज्य याला केला जाणारा अन्य कोणताही माल यांच्या आंतरराज्यीय व्यापारास किंवा वाणिज्यास लागू अधिनियम लागू होणार नाही.

नसणे.

३. या अधिनियमात, संदर्भानुसार अन्यथा आवश्यक नसेल तर,—

व्याख्या.

(क) “अपर नियंत्रक” यामध्ये, कलम ५ अन्वये नियुक्त करण्यात आलेला सहनियंत्रक, उपनियंत्रक व सहायक नियंत्रक यांचा समावेश आहे;

(ख) “अधिकृत मोहोर किंवा मुद्रा” याचा अर्थ, या अधिनियमाच्या उपबंधान्वये व अनुसार लावलेली मोहोर किंवा उभटवलेली मुद्रा असा आहे;

(ग) “नियंत्रक” याचा अर्थ, कलम ५ अन्वये नियुक्त करण्यात आलेला विधिक मापन-माळन नियंत्रक, याचा आहे;

(घ) एखाचा मोहोरेचा किंवा मुद्रेच्या संबंधात “मकली” याचा अर्थ, अशी एखाची मोहोर किंवा मुद्रा की जी, एखाचा अधिकृत मोहोरेची किंवा, प्रकरणपरत्वे, मत्रशी सदूश असून अशा सादृश्यामुळे फसवणक करण्याचा उद्देश असेल किंवा त्यामुळे फसवणूक कैसी जाणे संभवनीय आहे हे माझीत असेल, अशी मोहोर किंवा मुद्रा असा आहे;

स्पष्टीकरण एक.—मकली मोहोर किंवा मुद्रा यांचे अधिकृत मोहोर किंवा मुद्रा यांच्याशी तंत्रीत साधूर्य असण्याची आवश्यकता नाही.

स्पष्टीकरण दोन.—ज्यावेळी एखादी व्यक्ती अधिकृत मोहोर किंवा मुद्रा हिच्याशी सादृश्य असलेली नकली सोहोर किंवा मुद्रा बनवून घेईल आणि हे सादृश्य असे असेल की, अशी मोहोर वा मुद्रा धावर शासनासे ठेवल्याही व्यक्तीची फसवणूक होईल त्यावेळी एतादिरुद्व सिद्ध करण्यात येईर्यात अधिकृत मोहोर किंवा मुद्रा हिच्याशी सादृश्य असलेली अशी मोहोर किंवा मुद्रा बनवून घेणाऱ्या व्यक्तीचा त्या सादृश्याद्वारे फसवणूक करण्याचा हेतु किंवा त्याद्वारे फसवणूक करता येण्याचा संभव आहे, हे तिळा माहीत होते, असे गृहित धरले जाईल.

(इ) “रास” याचा अर्थ ज्यावेळी वजन किंवा माप न करता कोणतीही विक्री करण्याचा उद्देश असतो किंवा जेव्हा विक्री नगांनी परंतु संख्या न मोजता करावयाची असते त्यावेळेचे विक्रेय वस्तूचे कोणतेही युनिट, असा आहे;

(ब) “निरीक्षक” याचा अर्थ, कलंम ५ अन्वये निरीक्षक म्हणून नियुक्त करण्यात आलेली व्यक्ती असा आहे—मग तिळा कोणतेही नाव दिलेले असो;

(च) “टाकसाळ” याचा अर्थ, केंद्र शासनाची टाकसाळ, असा आहे;

(ज) “अधिसूचना” याचा अर्थ, शासकीय राजपत्रात प्रकाशित करण्यात आलेली अधिसूचना, असा आहे;

(झ) “विहित” याचा अर्थ, या अधिनियमान्वये केलेल्या नियमान्वये विहित, असा आहे;

(क्र) “संरक्षण” याचा अर्थ, कोणत्याही मनुष्यप्राण्याच्या किंवा प्राण्याच्या कल्याणाचे रक्षण करण्याच्या अथवा कोणतीही वस्तू, वनस्पती किंवा गोष्ट व्यक्तिशः अथवा सामुदायिक रीत्या सुरक्षित ठेवण्याच्या प्रयोजनार्थ, कोणतीही उपायोजना करणे आवश्यक आहे किंवा नाही हे ठरविण्यासाठी कोणतेही वजन वा माप याचा उपयोग किंवा कोणत्याही वजनाच्या वा मापाच्या सहाय्याने मिळविलेला कोणताही वाचनाक, असा आहे;

(द) “मानक अधिनियम” याचा अर्थ, वजन व माप भानक अधिनियम, १९७६ (१९७६ चा ६०), असा आहे;

(३) “मानक वजन किंवा माप” याचा अर्थ, वजन, माप किंवा नग यांच्या संबंधात मानक अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये प्रस्थापित मानकांशी जुळणारे वजन, माप किंवा नग असा आहे;

(४) “राज्य अधिनियम” याचा अर्थ, वजने व मापे यांची मानके अधिनियम, १९५६ (१९५६ चा ८१) अन्वये प्रस्थापित केलेल्या मानकांच्या बजावणीसाठी राज्य विधानमंडळाने अधिनियमित केलेला अधिनियम, असा आहे; —

(ह) संघराज्य क्षेत्राच्या संबंधात “राज्य शासन” याचा अर्थ, त्या संघराज्य क्षेत्राचे प्रशासन, असा आहे;

(ग) या अधिनियमात उपयोगात आणलेले परंतु व्याख्या न केलेले परंतु मानक अधिनियमात व्याख्या केलेले शब्द व वाक्प्रयोग यांना, त्या अधिनियमात त्यांना अनुक्रमे नेमून दिलेले अर्थ असतील.

या अधिनियमाचे ४. या अधिनियमाचे उपबंध, हा अधिनियम आणि मानक अधिनियम याव्यतिरिक्त अन्य उपबंध, मानक कोणत्याही अधिनियमितीमध्ये किंवा हा अधिनियम किंवा मानक अधिनियम या व्यतिरिक्त अन्य कोणत्याही अधिनियमाच्या अधिनियमितीच्या आधारे परिणामक होणाऱ्या कोणत्याही सलेखामध्ये, त्यांच्याशी विसंगत अशी कोणतीही उपबंधव्यतिरिक्त गोष्ट अंतर्भूत असली तरीही, परिणामक होतील.

अन्य कोणत्याही
विधीच्या उपबंधावर
अधिभावी असणे.

प्रकरण दोन

नियंत्रक, निरीक्षक आणि इतर अधिकारी यांची नियक्ती

नियंत्रक, निरीक्षक

५. (१) राज्य शासनाला, अधिसूचनेद्वारे, राज्यासाठी एक विधिक मापनशास्त्र नियंत्रक आणि आणि इतर हा अधिनियम किंवा मानक अधिनियम याद्वारे किंवा तदन्वये प्रदान करण्यात आलेल्या शक्तीचा वापर अधिकारी व करण्यासाठी आणि सोपवण्यात आलेली कर्तव्ये कार्यक्रमतेने पार पाहण्यासाठी आवश्यक असतील तितके अपर, कर्मचारीवर्ष सह, उप किंवा सहायक नियंत्रक, निरीक्षक आणि इतर अधिकारी व कर्मचारीवर्ग यांची नियुक्ती करता येईल.

(२) पीटकलम (१) अन्वये नियुक्त केलेला, प्रत्येक अपर नियंत्रक, निरीक्षक किंवा इतर अधिकारी, राज्य शासन, यासंबंधात अधिसूचनेद्वारे प्राधिकृत करील असा नियंत्रकाच्या शक्तीचा वापर करील आणि त्याची अशी कार्ये पार पाडील.

(३) नियंत्रकाला, सर्वसाधारण वा विशेष आदेशाद्वारे, पोटकलम (१) अन्वये नियुक्त केलेला प्रत्येक अपर नियंत्रक, निरीक्षक किंवा इतर अधिकारी, वा अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये त्याला प्रदान करण्यात आलेल्या शक्तींचा जेथे वापर करील आणि त्याच्यावर सोपविष्णात अलिली कर्तव्ये जेथे पार पाडील त्या स्थानिक सीमा निश्चित करता येतील.

(४) या अधिनियमाच्या उपबंधाच्या अधीनतेन, पोटकलम (१) अन्वये नियुक्त केलेला प्रत्येक अपर नियंत्रक, निरीक्षक आणि इतर अधिकारी, नियंत्रकाचे सर्वसाधारण अधीक्षण, संचालन आणि नियंत्रण याखाली आपल्या शक्तींचा वापर करील आणि आपल्या पदाची कर्तव्ये पार पाडील आणि त्या शक्ती व कर्तव्ये, ही जणकाही या अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये त्याच्याकडे—प्रत्यक्षपणे प्राधिकाराद्वारे नव्हे—प्रदान करण्यात किंवा सोपविष्णात आत्याप्राप्ताणे तो त्याच पढतीने आणि त्याच परिणामकपणे, त्यांचा वापर करील किंवा पार पाडील.

(५) नियंत्रक आणि प्रत्येक अपर नियंत्रक आणि या अधिनियमाद्वारे वा तदन्वये प्राधिकृत करण्यात आलेला इतर अधिकारी याला,—

(क) निरीक्षकाची सर्व कर्तव्ये किंवा त्यापैकी कोणतेही काम पार पाडता येईल, आणि

(ख) या अधिनियमाद्वारे किंवा त्याखाली केलेला कोणताही नियम किंवा आदेश याद्वारे निरीक्षकाला प्रदान करण्यात आलेल्या सर्व शक्तींचा किंवा त्यापैकी कोणत्याही शक्तींचा वापर करता येईल.

६. नियंत्रकाच्या मते तसे करणे आवश्यक असेल तेच्छा, त्याला, निरीक्षकाहून कमी दर्जाचा नसेल निरीक्षकाला, अशा कोणत्याही अधिकार्याला, त्याच्या अधिकारितेच्या स्थानिक सीमांमधील कोणत्याही क्षेत्रात कोणतेही वजन किंवा माप समायोजित करण्यास प्राधिकृत करण्यात आलेला इतर अधिकारी हा आदेश याद्वारे प्राधिकृत करता येईल.

समायोजित करण्यास प्राधिकृत करण्याची शक्ती.

७. (क) नियंत्रक आणि प्रत्येक अपर नियंत्रक व प्रत्येक निरीक्षक, आणि

नियंत्रक आणि या अधिनियमान्वये

(ख) या अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये बोणतेही कर्तव्य पार पाडण्यात प्राधिकृत करण्यात आलेला प्रत्येक इतर अधिकारी हा, भारतीय दंड संहितेच्या (१८६० चा ४५) कलम २१ च्या अर्थान्तर्गत नियुक्त केलेले अधिकारी हे लोकसेवक असल्याचे मानण्यात येईल.

अधिनियमान्वये अधिकारी हे लोकसेवक असणे.

८. या अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये कोणतीही शक्ती वापरण्यास किंवा कोणतेही कर्तव्य पार सद्भावपूर्वक प्राधिकृत करण्यात आलेला नियंत्रक, कोणताही अपर नियंत्रक, निरीक्षक किंवा अन्य कोणतीही केलेल्या कारवाईला व्यक्ती हिच्चाविरुद्ध या अधिनियमान्वये किंवा मानक अधिनियमान्वये किंवा पूर्वोक्तापैकी कोणत्याही संरक्षण अधिनियमान्वये केलेला कोणताही नियम किंवा आदेश याखाली सद्भावपूर्वक केलेल्या वा करण्याचा उद्देश असलेल्या कोणत्याही गोष्टीच्या संबंधात कोणताही दांवा, खटला किंवा इतर विधिक कायवाही करता येणार नाही.

प्रकरण तीन

वजन व माप मानक या संबंधातील सर्वसाधारण उपबंध

९. (१) कोणतीही रुदी, परिपाठ किंवा कोणत्याही स्वरूपाची पढत असली तरीही, वजन वा माप वजन व माप मानकाव्यतिरिक्त अन्य कोणतेही वजन वा माप उपयोगात आणले जाणार नाही किंवा वजन करण्यासाठी मानक याव्यतिरिक्त किंवा मापण्यासाठी असे वजन किंवा माप कोणत्याही वजनाएवजी किंवा मापाएवजी उपयोगात आणण्याचा इतर वजन व माप उद्देश याहे किंवा उपयोगात आणले जाण्याची शक्यता आहे, असे दर्शकिण्याच्या स्थितीत कोणत्याही जागेत यांच्या उपयोगास ठेवले जाणार नाही.

(२) या अधिनियमाच्या प्रारंभानंतर आणि तेच्छापासून, वजन वा माप मानकाव्यतिरिक्त अन्य कोणतेही वजन, माप किंवा नग याचा उपयोग अन्य कोणताही व्यापार, व्याणिज्य, उत्पादन वा संरक्षण यांच्या संबंधातील कोणतीही संविदा किंवा अन्य करार यामध्ये केला जाणार नाही किंवा त्याचा अधिकार म्हणून असणार नाही.

(३) पोटकलम (२) च्या उपबंधाचे व्यतिक्रमण करणारी कोणतीही संविदा किंवा करार सून्य होईल.

१०. (१) राज्य शासनाला, यासंबंधात केलेल्या नियमाद्वारे निदेश देता येईल की, त्यामध्ये विनिर्दिष्ट विवक्षित प्रकरणी केलेला माल, सेवा किंवा उपक्रम किंवा उपयोगकर्ते यांच्या वर्गांच्या बाबतीत, विनिर्दिष्ट केलेले वजन, केवळ वजनांचा माप किंवा नग याव्यतिरिक्त,—

किंवा केवळ

(क) कोणताही संव्यवहार, व्यवहार किंवा संविदा केली जाणार नाही किंवा होणार नाही, मापांचा उपयोग अथवा

(ख) कोणतेही औद्योगिक उत्पादन हाती घेतले जाणार नाही, अथवा

(ग) संरक्षणासाठी उपयोग केला जाणार नाही.

(२) प्रोटकलम (१) खाली तथार केलेला कोणताही नियम त्यामध्ये विनिर्दिष्ट करण्यात येईल अशा क्षेत्रात, अशा पुढील दिनांकापासून आणि अशा शर्तीच्या, कोणत्याही असल्यास, अधीनतेने परिणामक होईल.

वजन किंवा माप

११. मानक अधिनियमान्वये एवढाचा व्यक्तीला तसे करण्यास परवानगी दिली असेल ते खेरीजकरून, मानक यांच्या कोणतीही व्यक्ती, विकलेल्या, हस्तांतरित केलेल्या किंवा वितरित केलेल्या किंवा पोचविलेल्या कोणत्याही परिभाषेत असेल ते माळाच्या किंवा वस्तूच्या संबंधात अथवा देण्यात आलेल्या कोणत्याही सेवेसंबंधात वजन किंवा माप खेरीजकरून अन्यथा मातकानुसार असेल त्याखेरीज—

दरपत्रके इत्यादीना

मनाई.

(क) कोणतीही किंमत किंवा आकार मौखिकरीत्या किंवा अन्यथा उद्धृत करणार नाही किंवा जाहीर करणार नाही, अथवा

(ख) कोणतीही किंमतसूची, बीजक, रोडीचे टिप्पण किंवा इतर दस्तऐवज काढणार किंवा प्रदर्शित करणार नाही, अथवा

(ग) कोणतीही जाहिरात, भित्तिपत्रक किंवा इतर दस्तऐवज यामध्ये कोणत्याही वजनाचा वा मापाचा उल्लेख करणार नाही, अथवा

(घ) कोणतीही पुढक्यामधील वस्तूचे नियवळ वजन, माप किंवा नग प्रत्यक्ष त्या पुढक्यावर किंवा कोणतेही लेबल, खोका किंवा इतर वस्तू यावर निर्देशित करणार नाही, अथवा

(इ) कोणताही संव्यवहार, औद्योगिक उत्पादन किंवा संरक्षण यांच्या संबंधात कोणतेही परिसामान्य किंवा मिती व्यक्त करणार नाही.

प्रकरण चार

मानक साधनसामग्रीची अभिरक्षा व पडताळणी

निर्देश मानकांची १२. प्रत्येक निर्देश मानक विहित करण्यात येईल अशा ठिकाणी व अशा अभिरक्षेत ठेवण्यात येईल अभिरक्षा व आणि असे कोणतेही निर्देश मानक हे मानक अधिनियमान्वये केलेल्या नियमानुसार त्याची पडताळणी केली पडताळणी. असल्याशिवाय, ते अधिप्रभानित केले असल्याशिवाय, आणि त्याचे परिसामान्य, निर्देश मानक असल्याचे मानले जाणार नाही किंवा निर्देश मानक म्हणून ते उपयोगात आणले जाणार नाही.

दुर्यम आणि १३. राज्य शासनाला, मुंबई येथील टाकसाठीच्या मापनशास्त्र प्रशाखेकडून, दुर्यम मानकांचे किंवा कार्यसाधक मानके कार्यसाधक मानकांचे, त्याला आवश्यक वाटतील तितके संच बनवून घेता येतील:

बनविणे. परंतु, कोणतेही दुर्यम मानक किंवा कार्यसाधक मानक बनविण्यास आपण असमर्थ आहोत असे टाकसाठीकडून राज्य शासनाला लेखी कळविण्यात येईल तेव्हा, राज्य शासनाकडून यासंबंधात केंद्र शासनाकडे निर्देशाद्वारे विचारणा करण्यात आल्यानंतर केंद्र शासन याबाबतीत अधिसूचनेद्वारे विनिर्दिष्ट करील अशा संघटनेकडून त्या शासनाला असे दुर्यम मानक किंवा कार्यसाधक मानक बनवून घेता येईल.

दुर्यम किंवा १४. (१) कलम १३ मध्ये निर्देशिलेले प्रत्येक दुर्यम मानक किंवा कार्यसाधक मानक, हे मानक कार्यसाधक अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये प्रस्थापित केलेल्या मानकानुरूप असेल, आणि—

मानकांची पडताळणी, मुद्रा लावणे व अभिरक्षा.

(क) दुर्यम मानकाच्या बाबतीत, समुचित निर्देश मानकासमवेत, जेव्हे निर्देश मानके टेवण्यात येत असतील अशा ठिकाणांपैकी कोणत्याही एका ठिकाणी;

(ख) कार्यसाधक मानकाच्या बाबतीत, समुचित दुर्यम मानकासमवेत जिथे दुर्यम मानके टेवण्यात येत असतील अशा ठिकाणांपैकी कोणत्याही एका ठिकाणी;

मानक अधिनियमाद्वारे किंवा अन्यव्ये विनिर्दिष्ट करण्यात येईल अशा रीतीने आणि अशा नियत कालांतरानी त्याची पडताळणी करण्यात येईल आणि अशा पडताळणीनंतर ते त्या अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये प्रस्थापित करण्यात आलेल्या मानकानुरूप असल्याचे आढळल्यास त्यावर मुद्रा लावण्यात येईल.

(२) पोटकलम (१) अन्यव्ये कोणत्याही दुर्यम किंवा कार्यसाधक मानकावर मुद्रा लावण्यात आली असेल तेव्हा, अशा वजनावर किंवा मापावर ज्या दिनांकास मुद्रा लावण्यात आली तो दिनांक दर्शविणारे प्रभाणपत्र स्वतंत्रपणे देण्यात येईल.

(३) पोटकलम (१) मध्ये उलेखिलेली प्रत्येक पडताळणी व मुद्रा लावणे हे मानक अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये विनिर्दिष्ट कळण्यात येईल अशा व्यक्तीकडून किंवा प्राधिकाऱ्याकडून केले जाईल.

(४) पोटकलम (१) आणि पोटकलम (३) च्या उपर्यानुसार पडताळणी न कैलेले व मुद्रा व्यावरेले दुर्यम मानक किंवा कार्यसाधक मानक, दुर्यम मानक किंवा प्रकरणपरत्वे, कार्यसाधक मानक

असल्याचे मानले जाणार नाही. आणि ते कोणत्याही कार्यसाधक मानकाच्या पडताळणीसाठी किंवा प्रकरणपत्रत्वे, कोणत्याही वजनाच्या किंवा भाषाच्या पडताळणीसाठी वापरले जाणार नाही.

(५) पडताळणी केलेले प्रत्येक दुय्यम मानक आणि पडताळणी केलेले प्रत्येक कार्यसाधक मानक हे विहित करण्यात येईल अशा ठिकाणी आणि अशा अभिरक्षेत ठेवण्यात येईल.

१५. (१) ज्यावेळी कोणतेही दुय्यम मानक किंवा कार्यसाधक मानक याचा आकार किंवा स्वरूप ज्यावर मुद्रा या कारणामुळे त्यावर मुद्रा लावण्य इष्ट किंवा व्यवहार्य नाही, असे राज्य शासनाचे भूत असेल त्यावेळी, लावले नाही तरी त्याला असा निर्देश देता येईल की, अशा दुय्यम मानकावर किंवा कार्यसाधक मानकावर मुद्रा लावण्या- चालू शक्ती अशी ऐवजी असे दुय्यम मानक किंवा कार्यसाधक मानक, मानक अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये प्रस्थापित दुय्यम किंवा कार्य-झालेल्या मानकानुरूप आहे अशा आशाचे एक प्रभाणपत्र द्यावे आणि अशा प्रकारे प्रमाणित करण्यात साधक मानके. आलेले प्रत्येक दुय्यम मानक किंवा कार्यसाधक मानक यावर ज्या दिनांकास असे प्रमाणपत्र देण्यात आले असेल त्या दिनांकास या अधिनियमाच्यावे यथोचित रीत्या मुद्रा लावण्यात आली असल्याचे भान्यात येईल.

(२) पोटकलम(१) मध्ये उल्लेखिलेले प्रत्येक प्रमाणपत्र हे विहित करण्यात येईल अशा नमुन्यात असेल आणि ते ज्याच्याशी संबंधित आहे ते वजन किंवा माप स्पष्टपणे ओळखणे शक्य होईल असा तपशील त्यामध्ये अंतर्भूत असेल.

प्रकरण पाच

वजन व माप यांच्या उपयोगकर्त्यांची नोंदणी

१६. फिरता विक्रीता नसेल अशी कोणतीही व्यक्ती, या प्रकरणाच्या उपबंधानुसार तिची नोंदणी संबंधवहारासाठी झालेली नसेल तर, कोणत्याही संव्यवहारात, किंवा औद्योगिक उत्पादनात किंवा संरक्षणासाठी कोणत्याही किंवा औद्योगिक वजनाचा किंवा मापाचा उपयोग करणार नाही. उत्पादनासाठी किंवा संरक्षणासाठी वजन किंवा माप यांचा उपयोग करणाऱ्या व्यक्तींनी स्वतःची नोंदणी करून घेणे.

१७. (१) कोणत्याही संबंधवहारात किंवा औद्योगिक उत्पादनासाठी किंवा संरक्षणासाठी, कोणत्याही नोंदणीची वजनाचा किंवा मापाचा उपयोग सुरु करण्याचा किंवा चालू ठेवण्याचा उद्देश असलेली प्रत्येक व्यक्ती, कार्यपद्धती. या प्रयोजनासाठी ठेवावाच्या नोंदवहीत (या कलमात यापुढे “उपयोगकर्त्यांची नोंदवही” म्हणून उल्लेखिलेली) आपले नाव समाविष्ट करण्यासाठी, विहित करण्यात येईल अशा कालावधीच्या आत आणि असा तपशील अंतर्भूत असलेला अर्ज करील.

(२) उपयोगकर्त्यांची नोंदवही विहित करण्यात येईल अशा नमुन्यात आणि अशा रीतीने ठेवण्यात येईल.

(३) पोटकलम (१) मध्ये उल्लेखिलेला अर्ज नियंत्रकाकडे, किंवा नियंत्रक यासंबंधात संव-साधारण किंवा विशेष आदेशाद्वारे लेडी प्राधिकृत करील अशा अन्य व्यक्तीकडे करण्यात येईल आणि असा प्रत्येक अर्ज विहित करण्यात येईल अशा नमुन्यात, अशा रीतीने आणि अशी फी भरण्यात आल्यावर करण्यात येईल.

(४) पोटकलम (१) मध्ये उल्लेखिलेली अर्ज मिळाल्यावर, नियंत्रक किंवा त्याने प्राधिकृत केलेली व्यक्ती, अशा व्यक्तीचे नाव उपयोगकर्त्यांच्या नोंदवहीमध्ये समाविष्ट करील अर्जांदाराला, त्याचे नाव अशा प्रकारे समाविष्ट करण्यात आले आहे अशा आशयाचे एक प्रमाणपत्र देईल.

(५) पोटकलम (४) अन्वये देण्यात आलेले प्रमाणपत्र हे, त्यामध्ये विनिर्दिष्ट करण्यात आलेला कालावधीपुरते विधिग्राह्य असेल आणि विहित करण्यात येईल अशा पुढील कालावधीसाठी व अशी फी भरण्यात आल्यानंतर, त्याचे वेळेवेळी नवीकरण, करता येईल.

१८. कलम १७ च्या पोटकलम (१) अन्वये विहित करण्यात आलेला कालावधी संपल्यानंतर नोंदणी न जो कोणी उपयोगकर्ता कोणत्याही संव्यवहारात वा औद्योगिक उत्पादनासाठी वा संरक्षणासाठी कोणतेही केल्यावहूल शिक्षा. वजन किंवा माप उपयोगात आणील त्याला, या प्रकरणाच्या उपबंधानुसार त्याची नोंदणी झालेली नसेल तर पाचमे हप्यापर्यंत असू शकेल इतक्या इव्यंदिलाची आणि दुसऱ्या किंवा नंतरच्या अपराधासाठी सहा महिन्यांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची किंवा द्रव्यंदिलाची किंवा या दोन्ही शिक्षा दिस्या जातील.

प्रकरण संहा

वजने किंवा आपे यांची निर्मिती, दुरुस्ती किंवा विक्री

लायसनशिवाय १९. (१) कोणतीही व्यक्ती, कोणतेही वजन किंवा माप बनवणे, निर्माण करणे, दुरुस्त करणे वजन किंवा माप किंवा विकणे अथवा दुरुस्ती किंवा विक्रीसाठी देऊ करणे, घोडणे किंवा कब्जात ठेवणे या गोष्टी, नियंत्रकाने यांची निर्मिती, त्यांतंबंदात अशा व्यक्तीला दिलेले, तसेच करण्यात प्राधिकृत करणारे, विधिप्राप्त लायसन तिच्याजवळ दुरुस्ती व विक्री दासत्यशिवाय करण्यार नाही :

यास मनाई. परंतु, जी व्यक्ती, स्वतःच्या शालकीचे खारणी कंजात असलेले कोणतेही वजन किंवा माप सद्भाव-पूर्वक दुरुस्त करील तिला या पोटकलाभात उल्लेखिलेले लायसन काहणाऱ्याची आवश्यकता असणार नाही.

(२) या कलमान्ये दिलेले प्रत्येक लायसन—

(अ) विहित करण्यात येईल—

(ए) अशा नमुन्यात असेल,

(दान) अशी फी भरल्याचर देण्यात आलेले असेल, आणि

(तीन) अशा कालावधीपुरते विधिप्राप्त असेल.

(च) त्याचे वेळोवेळी नवीकरण करता येईल, आणि

(ग) विहित करण्यात येतील अशा शर्ती व निर्वंद त्यामध्ये अंतर्भूत असतील.

(३) राज्य अधिनियमान्वये देण्यात आलेले प्रत्येक लायसन, जर या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या लगतपूर्वी अंमलात असेल तर, त्याच्या विधिप्राप्तेच्या कालावधीची समाप्ती किंवा ते रद्द केले जाणे यापैकी आधी घडणाऱ्या घटनेपर्यंत अंमलात असण्याचे चाल राहील आणि त्याच्या विधिप्राप्तेच्या कालावधी समाप्त झाल्यावर त्यांच्या नवीकरणासाठी त्याच्या विधिप्राप्तेच्या कालावधीच्या समाप्तीच्या किमान एक महिना आधी विहित नमुन्यात अर्ज करण्यात आला असेल तर, या अधिनियमान्वये त्याचे नवीकरण करता येईल.

(४) या अधिनियमाच्या प्रारंभानंतर, कोणतेही वजन किंवा माप बनविणारा, त्याचा निर्माता, दुरुस्तीकार, किंवा विक्रेता म्हणून धंदा सुह करण्याचा उद्देश जसाणारी प्रत्येक व्यक्ती, आपल्याला लायसन दिले जावे यासाठी, विहित करण्यात येईल अशा नमुन्यात व अशी फी भरल्यानंतर अर्ज करील आणि अशा ताहेने देण्यात आलेल्या प्रत्येक लायसनचे नवीकरण त्यासाठी विहित करण्यात येईल अशा फी सह, अशा व्यक्तीकडून विधिप्राप्तेच्या कालावधीच्या समाप्तीच्या किमान एक महिना आधी अर्ज करण्यात आला असेल तर, करता येईल.

(५) कोणतेही वजन किंवा माप बनवणाऱ्या, त्याची निर्मिती करणाऱ्या, ते दुरुस्त करणाऱ्या किंवा, प्रकरणपरव्ये, विकणाऱ्या कोणत्याही व्यक्तीला, तिच्या लायसनाच्या विधिप्राप्तेच्या कालावधीच्या समाप्तीपूर्वी त्याच्या नवीकरणासाठी अर्ज करण्यास पुरेशा कारणाने प्रतिबंध झाला इतोता अशी नियंत्रकाची खाती झाली तर, तो, अशा विधिप्राप्तेच्या कालावधीच्या समाप्तीच्या दिनांकापासून पुढील एक महिन्याच्या कालावधीत, असे लायसन देण्यासाठी देव असलेल्या फी पेक्षा अधिक नसेल इतकी आणखी फी तिने भरल्यानंतर, वर्ज करण्यास तिला परवानगी देऊ शकेल.

(६) लायसन देण्यासाठी किंवा त्याच्या नवीकरणासाठी केलेला कोणताही अर्ज, खालील गोष्टी खेरीज फेटाळला जाणार नाही—

(क) लायसनाचा अर्जदार, किंवा, प्रकरणपरव्ये, लायसनधारक याने प्रस्तावित दृती त करण्याबद्दल कारण दाखविण्यास त्याला वाजवी संघी देण्यात आलेली आहे; आणि

(ख) नियंत्रकाची खालील बाबतीत खाती झाली आहे की,

(एक) या कलमात विनिर्दिष्ट केलेल्या कालावधीच्या आत अर्ज करण्यात आलेला नाही, किंवा

(दोन) लायसन देण्यासाठी वा त्याच्या नवीकरणासाठी केलेल्या अर्जमध्ये किंवा त्याच्या संबंधात अर्जदाराने असे कोणतेही विधान केले आहे की, जे महूल्याच्या तपशिलात चुकीचे किंवा खोटे आहे, किंवा

(तीन) अर्जदाराने मानक अधिनियम किंवा कोणताही राज्य अधिनियम किंवा हा अधिनियम या खाली केलेला कोणताही नियम किंवा आदेश याच्या कोणत्याही उपबंधाचे व्यतिक्रमण केले आहे.

(७) नियंत्रक, या अधिनियमाखाली लायसन देण्यात आलेल्या प्रत्येक दुरुस्तीकाराला विहित करण्यात येईल त्यानुसार दोनशे रुपयांहून अधिक नाही अशा रकमेची प्रतिभूती राज्य शासनास सादर करण्यास फरमावू शकेल.

(८) या कलमात अंतर्भूत असलेली कोणतीही गोष्ट, कोणत्याही वजनाच्या किंवा मापाच्या उपयोगकर्त्यांने (जो बनवणारा निर्माता, व्यापारी किंवा दुरुस्तीकार नाही अशा) केलेल्या विक्रीला लागू होणार नाही :

परंतु, नियंत्रकाच्या लेखी परवानगीशिदाय विहित वर्णनाच्या कोणत्याही बजनाची किंवा भाषाची चिक्की केली जाणार नाही.

(१) या अधिनियमान्वये दिलेले किंवा नवीकरण करण्यात आलेले प्रत्येक लायसन, लायसनधारक आपला धंदा जेथे चालवत असेल अशा कोणत्याही जागेत एखाचा ठिकाणी प्रदर्शित केले जाईल.

२०. (१) या अधिनियमान्वये देण्यात आलेल्या, नवीकरण करण्यात आलेल्या किंवा पुढे चालू लायसन निलंबित हेवण्यात आलेल्या कोणत्याही लायसनच्या धारकाने, लायसन देण्यासाठी, त्याच्या नवीकरणासाठी किंवा करणे न रद्द करणे ते चालू ठेवण्यासाठी केलेल्या अजित किंवा त्या अर्जाच्यासंबंधात असे कोणतेही विधान केले आहे की, जे कोणत्याही महत्वाच्या तपशिळायध्ये चुकीचे किंवा खोटे आहे अथवा त्याने यांक अधिनियम किंवा कोणताही राज्य अधिनियम अथवा त्याचाली केलेला कोणताही नियम किंवा आदेश याच्या कोणत्याही उपवंधाचे व्यतिक्रमण केलेले आहे असे वाटण्यास नियंत्रकाकडे कोणतेही वाजवी कारण असेल तर त्याला, अशा लायसनधारकाचिह्नाची कोणतीही चौकशी किंवा संपरीक्षा पूर्ण होई पर्यंत, असे लायसन निलंबित करता येईल:

परंतु, लायसनधारकाला प्रस्तावित कृतीविरुद्ध कारणे दाखविण्याची वाजवी संघी दिल्याखेरीज, असे कोणतेही लायसन निलंबित केले जाणार नाही:

परंतु, आणखी असे की, लायसन निलंबित केल्याच्या दिनांकापासून तीन महिन्यांच्या कालावधीच्या आत या कलमात उल्लेखिलेली चौकशी किंवा संपरीक्षा पूर्ण करण्यात आली नाही तर, असे निलंबन उपरोक्त कालावधी संपल्यानंतर, विलोपित झालेले असेल.

(२) लायसनधारकाने पोटकलम (१) मध्ये उल्लेखिलेल्या स्वरूपाचे खोटे किंवा चुकीचे विधान केलेले आहे अथवा त्या पोटकलमात उल्लेखिलेल्या कोणत्याही कायद्याचे किंवा आदेशाचे व्यतिक्रमण केलेले आहे अशी नियंत्रकाची खात्री, त्याला योग्य वाटेल अशी चौकशी केल्यानंतर, आली असेल तर, तो असे लायसन रद्द करू शकेल:

परंतु, लायसनधारकाला प्रस्तावित कृतीविरुद्ध कारणे दाखविण्याची वाजवी संघी दिल्याखेरीज, असे कोणतेही लायसन रद्द केले जाणार नाही.

(३) ज्याचे लायसन निलंबित करण्यात आले आहे अशी प्रत्येक व्यक्ती, अशा निलंबनानंतर ताळाळ, असा लायसनधारक म्हणून कार्य करण्याचे यांबवील शाणि अशा निलंबनाचा आदेश विलोपित केला जाईपर्यंत किंवा विलोपित झालेला असेपर्यंत असा लायसनधारक म्हणून पुन्हा धंदा सुरु करणार नाही.

(४) ज्याचे लायसन निलंबित किंवा रद्द करण्यात आले आहे अशी प्रत्येक लायसनधारक, अशा निलंबनानंतर, किंवा, प्रकरणपरत्ये, लायसन रद्द केल्यानंतर, असे लायसन ज्या प्राधिकाऱ्याने दिले असेल त्याच्याकडे ते स्वाधीन करील.

(५) ज्याचे लायसन रद्द करण्यात आले आहे असा प्रत्येक लायसनधारक, अशा रद्द करण्याच्या दिनांकापासून तीस दिवसांच्या कालावधीच्या आत किंवा पुरेसे कारण दाखविण्यात आल्यानंतर नियंत्रक मुभा देईल त्याप्रमाणे अशा दिनांकापासून तीन महिन्यांहून अधिक नसेल अशा कालावधीच्या आत, अशा रद्द होण्याच्या दिनांकास त्याच्या कब्जात, अभिरक्षेत किंवा नियंत्रणाखाली असलेले दजन किंवा माप निकालात काढील आणि त्याने तसे करण्यात कसूर केली तर, नियंत्रक किंवा त्याच्याकडून यासंबंधात लेखी स्वरूपात प्रोधिकृत करण्यात आलेला अशी कोणताही अधिकारी, ती जप्त करू शकेल आणि निकालात काढू शकेल आणि त्यापासून मिळणाऱ्या उत्पत्तीचे विहित करण्यात येईल अशा रीतीने वाटप करू शकेल.

२१. मानक अधिनियमात अन्यथा उपबंधित केले असेल ते खेरीजकरून कोणतीही व्यक्ती— वजन किंवा माप (क) कोणतेही वजन किंवा माप, ते मानक अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये प्रस्थापित यांची निर्मिती. करण्यात आलेले वजन व माप यांच्या मानकानुरूप असल्याखेरीज, वनवणार नाही किंवा त्याची निर्मिती करणार नाही.

(ख) मानक अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये विनिर्दिष्ट करण्यात आलेल्या, वजन किंवा माप यांच्या युनिटाखेरीज अन्य कोणतेही वजन किंवा माप, यांच्या युनिटानुरूप निर्देश ज्यांवर असेल असे कोणतेही वजन किंवा माप बनविणार नाही किंवा त्याची निर्मिती करणार नाही.

२२. कोणतेही वजन किंवा माप, त्याची पडताळणी झाल्याशिवाय आणि त्यावर पुढा लावण्यात मुद्रा न लावलेली आल्याशिवाय, विकले जाणार नाही अथवा विकीसाठी देऊ केले जाणार नाही किंवा मांडले जाणार नाही वजने किंवा भाये किंवा कब्जात ठेवले जाणार नाही अथवा कोणताही संव्यवहार किंवा औद्योगिक उत्पादन किंवा संरक्षण यांची विकी वा यासाठी त्याचा उपयोग केला जाणार नाही किंवा ते उपयोग करण्यासाठी ठेवले जाणार नाही त्यांचा उपयोग.

परंतु, सुरक्षातील पडताळणी करण्यात आलेल्या आणि मानक अधिनियमाच्या कलम ४१ च्या करण्यास मनाई. पोटकलम (३) मध्ये उल्लेखिलेल्या विशेष मोहोरेने मुद्रा लावण्यात आलेल्या कोणत्याही वजनाला किंवा मापाला या कलमातील कोणतीही गोष्ट लागू होणार नाही.

निर्माता इत्यादीनी २३. (१) कोणतेही वजन किंवा माप बनवणारा, त्याचा निर्माता, दुरुस्तीकार किंवा व्यापारी अभिलेख व नोंदवह्या आणि कोणत्याही संव्यवहारात किंवा औद्योगिक उत्पादनासाठी किंवा संरक्षणासाठी त्याचा उपयोग ठेवणे, करणारी प्रत्येक व्यक्ती, विहित करण्यात येतील असे अभिलेख व नोंदवह्या ठेवील आणि निरीक्षकाकडून तसे करण्यास फर्माविण्यात आले तर, असे अभिलेख व नोंदवह्या निरीक्षणासाठी निरीक्षकापुढे हजर करील.

(२) पोटकलम (१) मध्ये काहीही अंतर्भूत असेले तरीही, कोणतेही वजन किंवा माप बनवणारा, त्याचा निर्माता, व्यापारी, दुरुस्तीकार किंवा उपयोगकर्ता यांच्याकडून केल्या जाणाऱ्या धंदचाचे स्वरूप वा व्याप लक्षात घेता, तसे करणे आवश्यक आहे असे नियतकाचे मत असेल तर, तो आदेशाद्वारे अशा बनवणाऱ्यास, निर्मात्यास, व्यापार्यास, दुरुस्तीकारास किंवा उपयोगकर्त्यास पोटकलम (१) च्या प्रवर्तनापासून सूट देऊ शकेल.

प्रकरण सात

वजन व माप यांची पडताळणी व त्यांवर मुद्रा लावणे

वजन व माप यांची २४. (१) कोणतेही वजन किंवा माप, जिच्याकडून कोणत्याही संव्यवहारात किंवा औद्योगिक पडताळणी व उत्पादनासाठी किंवा संरक्षणासाठी उपयोगात आणले आहे किंवा उपयोगात आणले जाण्याचा उद्देश त्यांवर मुद्रा लावणे. आहे किंवा उपयोगात आणले जाण्याची शक्यता आहे असे दर्शविण्याऱ्या परस्थितीत ते वजन किंवा माप, ज्याच्या कब्जात, अभिरक्षेत किंवा नियंत्रणात असेल अशी प्रत्येक व्यक्ती, असे वजन किंवा माप अशा तळेने उपयोगात आणण्यापूर्वी, नियंत्रक सर्वसाधारण किंवा विशेष आदेशाद्वारे यासंबंधात विनिर्दिष्ट करील अशा ठिकाणी आणि अशा वेळेत (यात यापुढे “विनिर्दिष्ट ठिकाण” किंवा “विनिर्दिष्ट वेळ” म्हणून उल्लेखिलेल्या), विहित करण्यात येईल अशी की भरत्यानंतर, अशा वजनाची किंवा मापाची पडताळणी करवून घेईल.

(२) पोटकलम (१) मध्ये उल्लेखिलेले प्रत्येक वजन किंवा माप याची विहित करण्यात येईल अशा नियतकालिक कालांतरानी फेरफडताळणी केली जाईल.

स्पष्टीकरण.—शंकानिरसनार्थ याद्वारे असे जाहीर करण्यात येत आहे की, केवळ घरंगुती प्रयोजनांसाठी उपयोगात आणले जाणारे कोणतेही वजन किंवा माप याच्यासंबंधात कोणतीही नियतकालिक फेरफडताळणी आवश्यक असणार नाही.

(३) प्रत्येक निरीक्षक, कोणत्याही वजनाच्या किंवा मापाच्या पडताळणीच्या प्रयोजनार्थ, विनिर्दिष्ट ठिकाणी (त्याच्या अधिकारीतेच्या स्थानिक सीमामध्ये) उपस्थित राहील आणि अशा ठिकाणी व अशा तळेच्या आत त्याच्याकडे आणलेल्या प्रत्येक वजनाची किंवा मापाची पडताळणी करील, आणि असे वजन किंवा माप मानक अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये प्रस्थापित करण्यात आलेल्या मानकानुसूत आहे अशी त्याची खाली पटल्यास त्यावर आपली मुद्रा लावील.

परंतु, जेव्हा कोणतेही वजन किंवा माप असे असेल की, ते ज्या ठिकाणी आहे तेथून हलविता येणे शक्य नसेल किंवा हलविण्यात येऊ नये असे असेल, तेव्हा निरीक्षक, ते ज्या ठिकाणी असेल स्था ठिकाणी त्याच्या पडताळणीसाठी विहित करण्यात येईल अशी उपाययोजना करील.

(४) ज्यावेळी पोटकलम (३) अन्वये कोणतीही पडताळणी करण्यात आली असेल त्यावेळी, निरीक्षक, पोटकलम (१) मध्ये उल्लेखिलेल्या व्यक्तीला, त्याच्याकडून पडताळणी करण्यात येऊन मुद्रा लावण्यात आलेले वजन किंवा माप याचा तपशील दर्शविणारे विहित नमुन्यातील एक प्रमाणपत्र दैईल.

(५) ज्यावेळी कोणत्याही वजनाच्या किंवा मापाच्या आकारामुळे किंवा स्वरूपामुळे त्यावर मुद्रा लावणे इष्ट वा व्यवहार्य नाही असे नियंत्रकाचे मत असेल त्यावेळी, त्याला लेखी आदेशाद्वारे असा निवेश देता येईल की, असे वजन किंवा माप, यावर मुद्रा लावण्याएवजी असे वजन किंवा माप मानक अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये प्रस्थापित करण्यात आलेला मानकानुसूत आहे, अशा आशयाचे एक प्रमाणपत्र देण्यात यावे आणि अशाप्रकारे प्रमाणित करण्यात आलेले प्रत्येक वजन किंवा माप, असे प्रमाणपत्र या दिनांकास देण्यात आले असेल त्या दिनांकास या अधिनियमाच्ये यथोचित रीत्या पडताळणी करून स्पष्ट कुशी लावण्यात आली असल्याचे मानव्यात येईल.

(६) पोटकलम (५) मध्ये उल्लेखिलेले प्रत्येक प्रमाणपत्र हे विहित करण्यात येईल अशा नमुन्यात असेल आणि ते ज्या वजनाच्या किंवा मापाच्या संबंधात असेल ते वजन किंवा माप स्पष्टपणे ओढलेले ज्यायोगे शक्य होईल असा तपशील त्यात अंतर्भूत असेल.

पडताळणी प्रमाणपत्र २५. या अधिनियमाच्ये देण्यात आलेले प्रत्येक पडताळणी प्रमाणपत्र, हे, असे वजन किंवा माप, प्रदर्शित करणे, ज्या कोणत्याही संव्यवहारात किंवा औद्योगिक उत्पादनासाठी किंवा संरक्षणासाठी उपयोगात आणले जात असेल किंवा उपयोगात आणण्याचा उद्देश असेल किंवा उपयोगात आणले जाण्याची शक्यता असेल त्यां आगेत एखाद्या ठळक ठिकाणी प्रदर्शित केले जाईल.

२६. (१) या अधिनियमान्वये ज्याची यथोचित रीत्या पडताळणी करून मुद्रा लावण्यात आलेली यथोचित रीत्या आहे किंवा ज्याची यथोचित रीत्या पडताळणी करून मुद्रा लावण्यात आली असल्याचे समजण्यात आले मुद्रा लावलेले आहे असे प्रत्येक वजन किंवा माप हे, भानक अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये प्रस्थापित झालेल्या भानका-वजन किंवा माप नुस्ख असण्याचे वंद झाले आहे असे निरीक्षण किंवा पडताळणींती आढळून आले नसल्यास, भानक यांची विधिग्राह्यता, अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये त्यावर जेथे मुद्रा लावण्यात आली असेल, अशा राज्यातील प्रत्येक ठिकाणी भानक अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये प्रस्थापित झालेल्या भानकानुसूप असल्याचे समजण्यात येईल.

(२) या अधिनियमान्वये ज्याची यथोचित रीत्या पडताळणी करून मुद्रा लावण्यात आली आहे किंवा ज्याची यथोचित रीत्या पडताळणी करून मुद्रा लावण्यात आली असल्याचे समजण्यात आले आहे असे कोणतेही वजन किंवा माप यावर, त्याची जेथे मूलतः पडताळणी करून मुद्रा लावण्यात आले असेल त्या ठिकाणाव्यतिरिक्त केवळ राज्यातील अन्य ठिकाणी त्याचा उपयोग करण्यात येत आहे या वस्तु स्थितीच्या कारणावरून, पुन्हा मुद्रा लावण्याची आवश्यकता असणार नाही:

परंतु, ज्याची एका ठिकाणी मांडणी केलेली आहे असे पडताळणी केलेले वजन किंवा माप हे तेथेन काढून दुसऱ्या ठिकाणी पुनःस्थापित करण्यात येईल तेव्हा असे वजन किंवा माप, त्याची यथोचित रीत्या फेरपडताळणी केली गेल्याशिवाय व मुद्रा लावली गेल्याशिवाय अशा वजनाची किंवा मापाची नियतकालिक फेरपडताळणी करण्याची वेळ झालेली नसली तरीही, उपयोगात आणले जाणार नाही.

(३) ज्यावेळी एखाद्या मृडताळणी केलेल्या वजनाची किंवा मापाची दुसर्स्ती करण्यात आली असेल- घण ती एखाद्या लायसनधारक दुसर्स्तीकारकडून करण्यात आलेली असी अथवा त्याची मालकी किंवा कब्जा असणाऱ्या व्यक्तीकडून करण्यात आलेली असो-त्यावेळी असे वजन किंवा माप, त्याची यथोचित रीत्या फेरपडताळणी केली गेल्याशिवाय व मुद्रा लावली गेल्याशिवाय, अशा वजनाची किंवा मापाची नियतकालिक फेरपडताळणी करण्याची वेळ झालेली नसली तरीही, उपयोगात आणले जाणार नाही.

प्रकरण आठ

निरीक्षण, झडली, जप्ती व समष्टिरण

२७. (१) निरीक्षकाला, त्याच्या अधिकारितेच्या स्थानिक सीमांमध्ये, कोणतेही वजन किंवा निरीक्षण करण्याची माप कोणत्याही संव्यवहारात किंवा औद्योगिक उत्पादनासाठी किंवा संरक्षणासाठी उपयोगात आणले शक्यती आहे किंवा उपयोगात आणले जाण्याचा उद्देश आहे किंवा उपयोगात आणले जाण्याची शक्यता आहे असे उद्यावरून येईल अशा परिस्थितीत, सर्व वाजवी वेळी—

(एक) कोणत्याही व्यक्तीच्या कडजात, अभिरक्षेत किंवा नियंत्रणाखाली असेल असे, किंवा

(दोन) कोणत्याही जागेत किंवा जागेवर असेल असे, वजन किंवा माप यांचे निरीक्षण व चाचणी करता येईल, आणि असे वजन किंवा माप भानक अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये प्रस्थापित झालेल्या भानकानुसूप आहे किंवा नाही त्याची पडताळणीही त्यास करता येईल.

(२) कोणत्याही संव्यवहारात उपयोगात आणल्या गेलेल्या कोणत्याही वजनाच्या किंवा मापाच्या अवूकतेवद्वल खाली करून घेण्याच्या प्रयोजनार्थ, निरीक्षकाला, अशा संव्यवहाराच्या ओघात कोणत्याही व्यक्तीला विकलेल्या वा तिच्याकडे पोचवण्यात आलेल्या वस्तूचे वजन किंवा माप याचीही चाचणी करता येईल.

२८. (१) कोणतेही वजन किंवा माप याच्या संबंधात, या अधिनियमान्वये जिधारात्र वपराध वजन किंवा माप करण्यात आला आहे किंवा केला जाण्याची शक्यता आहे असे अथवा कोणतेही वजन किंवा माप भानक अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये प्रस्थापित करण्यात अकिल्या भानकानुसूप नाही, असे वाटण्यास निरीक्षकाला निरीक्षणासाठी कोणतेही वाजवी कारण असेल तर, त्याला,—

हजर करण्यास

(एक) जे अशा व्यक्तीकडून उपयोगात आणले जात असेल किंवा अशा व्यक्तीने अन्य फर्माविष्याची निरीक्षकाची शक्यती.

(दोन) जे उपयोगात आणले जाण्यासाठी अशा व्यक्तीच्या कडजात, अभिरक्षेत किंवा

(तीन) कोणत्याही संव्यवहारात किंवा औद्योगिक उत्पादनात किंवा संरक्षणासाठी उपयोगात आणण्याकरता कोणत्याही जागेत किंवा जागेवर ठेवण्यात आले असेल,

असे प्रत्येक वजन किंवा माप, जिच्या कडजात किंवा नियंत्रणाखाली असेल त्या व्यक्तीला, सर्व वाजवी वेळांमध्ये ते त्याच्यापुढे नियंत्रणासाठी हजर करण्यास फर्माविता यईल.

(२) निरीक्षक, पोटकलम (१) मध्ये निरीक्षिलेले वजन किंवा माप याच्या संबंधातील प्रत्येक दस्तऐवज किंवा इतर अभिलेख झालेल करण्यास फर्मावू जकेल आणि असे वजन किंवा माप अभिरक्षेत असलेली व्यक्ती अशा भागणीचे पालन करील.

(३) कलम २७ अन्वये किंवा या कालमात्वये निरीक्षण केल्यावर, निरीक्षक, खालील वजन किंवा भासावरील मुद्रा पुसून टाकील,—

(क.) पडताळणीची वेळ झाली असताना अशा पडताळणीसाठी मादर न केलेले कोणतेही वजन किंवा माप;

(ख.) पूर्वी पडताळणी कसून मुद्रा लावडतानंतर ज्याच्यामध्ये दुरुस्ती किंवा पुनःसमायोजन करण्यात आले आहे आणि अशा दुरुस्तीनंतर किंवा पुनःसमायोजनानंतर मानक अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये प्रस्थापित झालेल्या मानकांनुसार नसेल असे कोणतेही वजन किंवा माप;

(ग.) मोडल्यामुळे, खोचे पडल्यामुळे किंवा अन्यथा सदोष असल्याच्या कारणामुळे ज्यामध्ये योग्य समायोजन केले जाऊ शकत नाही असे कोणतेही वजन किंवा माप;

(घ.) जे मानक अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये प्रस्थापित झालेल्या मानकांनुसार नाही किंवा जे त्या मानकांनुसार करता येणे शक्य नाही असे खंड (ब्र.) किंवा (ग.) भद्रे विनिर्दिष्ट करण्यात आलेले कोणतेही वजन किंवा माप याव्यतिरिक्त अन्य कोणतेही वजन किंवा माप;

परंतु, असे वजन किंवा माप यांतील दोष किंवा तुटी ही ज्यावेळी, निरीक्षकाच्या मने अन्य प्रकारची नसेल की, मुद्रा तावडतोब पुसून टाकणे आवश्यक ठरावे त्यावेळी, तो असे वजन किंवा माप याच्या उपयोगकर्त्यावर त्या वजनात किंवा मापात आढळलेला दोष किंवा तुटी पावडल त्याला कठवणारी आणि तो विनिर्दिष्ट करील अशा आठ दिवसांनुसार अधिक नसणाऱ्या कालावधीच्या आत, तो दोष किंवा तुटी नाहीशी करण्यास त्याला फर्माविणारी एक नोटीस वजावील, आणि,—

(एक) त्या कालावधीच्या आत उपयोगकर्त्याने तो दोष किंवा तुटी नाहीशी केली नाही तर मुद्रा पुसून टाकील, किंवा

(दोन) जे वजन किंवा माप मानक अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये प्रस्थापित झालेल्या मानकांनुसार हाईकोर्ट अशा रीतीने तो दोष किंवा तुटी नाहीशी करण्यात आली असेल तर, अशा वजनाची किंवा मापाची पडताळणी करील आणि त्यावर आपली मुद्रा लावील.

स्पष्टीकरण.—कोणतेही वजन किंवा माप यावरील मुद्रा पुसून टाकल्यामुळे, या अधिनियमाच्या उपबंद्यात्वये असे वजन किंवा माप नस असल्याची निरीक्षकाची घरती काढून घेतली जावार नाही किंवा ती कमी केली जाणार नाही.

प्रवेश करण्याची २९. कोणत्याही वजनाच्या, मापाच्या किंवा वजनाने, मापाने किंवा नगांवर विकल्या जाणाऱ्या, व भिरीक्षण पोचविल्या जाणाऱ्या किंवा वितरित केल्या जाणाऱ्या अन्य मालाच्या संबंधात, या अधिनियमात्वये ज्याआकरण्याची शक्ती पात्र अपराध करण्यात आला आहे किंवा केला जाण्याची शक्यता आहे असे निरीक्षकाला, कीणत्याही व्यक्तीकडून देण्यात आलेल्या आणि त्याने लिहून घेतलेल्या माहितीवरून किंवा त्याच्या व्यक्तिगत माहितीवरून किंवा अन्यथा वाटण्यास कोणतेही कारण असेल तर त्याला, कोणत्याही वजनी वेळी.

(एक) असे वजन किंवा माप जेथे—

(क.) बनवले जाते, त्याची निर्भिती केली जाते, ते दुरुस्त केळे जाते किंवा विकले जाते, अथवा

(ख.) कोणत्याही संव्यवहारात वा औद्योगिक उत्पादनेसाठी किंवा संरक्षणासाठी ते उपयोगात आणले जाते किंवा उपयोगात आणले जाण्यासाठी ठेवले असल्याचे समजले जाते;

(दोन) जेथे असा माल निर्माण केला जातो, पाकीटबंद केला जातो, वितरित केला जातो किंवा पाकीटबंद स्वरूपात विकला जातो, किंविसाठी ठेवला जातो किंवा देऊ केला जातो,

अशा कोणत्याही जाणी प्रवेश करता येईल आणि कोणत्याही वजनाने किंवा मापाचे किंवा कोणत्याही पाकिटाटील निव्वळ वस्तूचे वजनाने, मापाने वा नगांवी निरीक्षण करता येईल किंवा पडताळणी करता येईल.

आणि त्याच्याशी संबंधित कोणत्याही दस्तऐवजाचे किंवा अन्य अभिनेत्राचे निरीक्षण करता येईल.

झडती घेण्याची ३०. (१) ज्यावेळी या अधिनियमात्वये जप्त केले जाण्यास नात, असेल असे कोणतेही वजन जप्ती. किंवा माप अथवा कोणतेही वजन किंवा माप यासंबंधातील या अधिनियमाखालील कोणत्याही कायद्याही मध्ये नियंत्रकाच्या मते उपयुक्त किंवा संबंद्ध होईल असा कोणताही दशतरेवज किंवा वस्तू कोणत्याही ठिकाणी लपविण्यात आली आहे असे समजण्यास त्याला कारण असेल त्यावेळी, तो, असे वजन किंवा माप, दस्तऐवज किंवा वस्तू यांसाठी झडती घेऊ शकेल किंवा निरीक्षकापेक्षा कमी दर्जाचा नसेल अशा कोणत्याही अधिकांच्याला झडती घेण्यास व ते जप्त करण्यास प्राधिकृत करू जेवेल आणि फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ (१९७४ चा २) याची कलमे १०० व १०२ याचे उपबंध अशा प्रवेश झडतीत लागू होतील.

(२) पोटकलम (१) अन्वये नियंत्रकाकडून देण्यात आलेले प्रत्येक प्राधिकारपत्र हे फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ (१९७४ चा २) याच्या कलम १३ यध्ये निर्देशिलेले वॉरंट असल्याचे मानण्यात येईल.

३१. (१) ज्याच्या संबंधात या अधिनियमान्वये एखादा अपराध करण्यात येत असेल किंवा निरीक्षकाची करण्यात आला असेहीचे दिसत असेल अथवा असा अपराध करण्यासाठी ज्याचा उपयोग करण्याचा कोणतेही वजन उड्डेश असेल किंवा उपयोग केला जाण्याची शक्यता असेल, असे कोणतेही वजन किंवा माप, निरीक्षकाला किंवा माप जप्त करता व अडकवून ठेवता येईल आणि त्यावरोवर त्याला अशा वजनाने वा मापाने विकलेला किंवा करण्याची शक्ती पोचता केलेला अथवा विकल्पाची अथवा पोचता करण्याची व्यवस्था करण्यात आलेला कोणताही माल जप्त करता व अडकवून ठेवता येईल :

परंतु, ज्यावेळी या पोटकलमान्वये जप्त करण्यात आलेला कोणताही माल फार लवकर किंवा नीमार्हिकरीत्या करण्यारा असा असेल त्यावेळी, निरीक्षकाला असा माल विहित करण्यात येईल अशा रीतीने, निकालात काढत येईल.

(२) ज्यावेळी कोणतेही वजन, माप किंवा कोणतीही वस्तू, पोटकलम (१) अन्वये जप्त करण्यात व अडकवून ठेवण्यात आली असेल त्यावेळी, असे वजन, माप किंवा वस्तू याच्याशी संबंधित कोणताही दस्तऐवज किंवा इतर अभिलेखही निरीक्षकाला जप्त करता येईल व अडकवून ठेवता येईल.

(३) या कलमान्वये करण्यात आलेल्या प्रत्येक जप्तीला, फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ (१९७८ चा २) याच्या कलम १०२ चे उपबंध लागू होतील.

३२. या अधिनियमाच्या उपबंधान्वये जप्त करण्यात आलेले प्रत्येक खोटे किंवा पडताळणी न समाप्तराज केलेले वजन किंवा माप हे (मानक अधिनियमाच्या कलम ३० मध्ये ज्यांचा निर्देश केलेला आहे त्या व्यनिरिक्त इतर) शासनाकडून समपहूत होण्यास पावळ असेल:

परंतु, ज्या व्यक्तीकडून असे वजन किंवा माप जप्त करण्यात आले असेल तिने त्याची विहित कालावधीच्या आत पडताळणी कहन घेऊन त्यावर मुद्रा लावून घेतल्यास असे पडताळणी न केलेले वजन किंवा माप शासनाकडे समपहूत केले जाणार नाही.

प्रकरण नं०

पाकीटबंद स्वरूपातील वस्तूची राज्यांतरंगत विक्री व वितरण यासंबंधातील उपबंध.

३३. (१) या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या लगतपूर्वी अंमलात असलेला मानक अधिनियम आणि मानक अधिनियम व्यावधान्वये केलेले नियम यामधील पाकीटबंद स्वरूपातील वस्तूच्या संबंधातील उपबंध हे, होईल तेथवर, आणि त्याअन्वये त्यातील “केंद्र शासन”, “मानक अधिनियम” आणि “संचालक” यांच्या कोणत्याही उल्लेखाचा अर्थ, केलेले नियम अनुक्रमे “राज्य यासन”, “हा अधिनियम” आणि “नियंत्रक” यांचा उल्लेख आहे असा लावण्यात यामधील पाकीटबंद तेईल आणि या बदलाच्या अधीननेने, उपरोक्त उपबंध, राज्यात वितरित केल्या जाणाऱ्या, विकल्या स्वरूपातील वस्तूच्या जाणाऱ्या किंवा विक्रीसाठी ठेवल्या जाणाऱ्या, देऊ केलेल्या किंवा मांडलेल्या पाकीटबंद स्वरूपातील प्रत्येक संबंधातील उपबंध वस्तुला, जणु काही ते उपबंध या अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये अधिनियमित करण्यात आले असल्या-पाकीटबंद स्वरूपातील वस्तूच्या राज्यांतरंगत विक्रीस लागू असणे.

(२) पाकीटबंद स्वरूपात राज्यात विकल्पाचा वा वितरित करण्याचा उड्डेश असलेली कोणतीही वस्तू विक्रीस लागू असणे. पाकीटबंद करणे विनियमित करण्यासाठी अथवा पाकीटबंद स्वरूपातील कोणत्याही वस्तूची राज्यांतरंगत विक्री किंवा वितरण विनियमित करण्यासाठी राज्य शासनास मानक अधिनियमाशी वा त्या अन्वये केलेल्या कोणत्याही नियमाशी विसंगत नसतील असे नियम करता येतील.

स्पष्टीकरण.——या कलमाच्या प्रयोजनासाठी, “पाकीटबंद स्वरूपातील वस्तू” याला मानक अधिनियम-मध्ये जो अर्थ नेमन दिलेला आहे तोच अर्थ असेल आणि त्यामध्ये आधीच पाकीटबंद करण्यात आलेल्या वस्तूचा समावेश होईल.

प्रकरण दहा

कोणत्याही वस्तूची विक्री—मग अशा विक्री परिमाणाने असो किंवा नगाने असो—आणि वस्तूची राशीनी विक्री यासंबंधातील कोणतीही रुढी किंवा परिपाठ प्रोब्रावतचे उपबंध.

३४. (१) कोणतीही चीजवस्तू, जिन्हस किंवा सेवा यासंबंधातील कोणतीही संविदा किंवा अन्य अतिरिक्त परिमाण करार यागद्ये वजन, माप किंवा नगाया स्वरूपात विनिदिष्ट करण्यात आलेल्या परिमाणापेक्षा चीजवस्तू, देणे आवश्यक जिन्हस किंवा सेवा हिची जास्त किंवा कमी मागणी करण्यास, ती स्वीकारण्यास अथवा तिची मागणी ठरवणारी रुढी करविली जाण्याची किंवा स्वीकारली जाण्याची व्यवस्था करण्यास परवानगी देणारी कोणत्याही स्वरूपाची किंवा परिपाठ कोणतीही रुढी, परिपाठ, प्रथा किंवा पद्धत मूऱ्य होईल. समाप्त होणे.

(२) नगान विकल्या जाणाऱ्या कोणत्याही वस्तूच्या संबंधात त्या वस्तूच्या जितक्या नगाच पैसे देण्यात आले असतील त्यापेक्षा, अशा वस्तू एका निश्चित संख्येने अतिरिक्त देण्याची रुढी किंवा परिपाठ असेल तेहा अशी रुढी किंवा परिपाठ, या अधिनियमाच्या प्रारंभानंतर आणि तेहापासून समाप्त होईल.

राष्ट्रीयी विक्री.

३५. (१) कोणतीही वस्तू राष्ट्रीयी विकण्यात येत असेल तेव्हा, प्रत्येक राष्ट्रीय असलेल्या वस्तूचे अदमासे वजन, माप किंवा नग विकेत्याने किंवा त्याचा कोणताही अधिकर्ता असल्यास, त्याने, तोंडी किंवा प्रत्येक राष्ट्रीय लावलेल्या लेण्डी सूचनेद्वारे ठळकपणे जाहीर केले पाहिजे:

परंतु, अशा राष्ट्रीयील वस्तूची एकूण किमत दोनं रूपयाहून अधिक नसेल तेव्हा, अशा तर्हेने जाहीर करण्याची आवश्यकता असणार नाही.

(२) राष्ट्रीये विकलेल्या कोणत्याही वस्तूचे वजन केल्यावर, ती मापल्यावर किंवा तिची गणना केल्यावर असे वजन केल्यानंतर, मापल्यानंतर किंवा गणना केल्यानंतर निश्चित केलेले तिचे वजन, माप किंवा गणना विकेत्याने किंवा त्याच्या अभिकर्त्याने जाहीर केलेले अदमासे वजन, माप किंवा गणना यांच्यापेक्षा कमी आहे आणि ही तूट, जाहीर केलेले वजन, माप किंवा गणना यांच्या पाव टक्रावून अधिक आहे असे आढळून येईल त्यावेळी त्या विकेत्याने खोटे वजन किंवा माप उपयोगात आणले असल्याचे मानण्यात येईल.

प्रकरण अकरा

अपराध व शास्ती.

वजन किंवा माप

३६. जो कोणी,—

अमानक निर्माण करणे, इ. साठी शास्ती.

(क) मानक अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये प्रस्थापित करण्यात आलेल्या मानकानुरूप असतील त्याखेरीज अन्यथा कोणतेही वजन किंवा माप मानक वनवील किंवा निर्माण करील किंवा वनवण्याची किंवा निर्माण करण्याची व्यवस्था करील त्याला (मानक अधिनियमाद्वारे त्याला तसे करण्यास परवानगी देण्यात आली असेल ते खेरीज करून), अथवा

(ख) मानक अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये प्रस्थापित करण्यात आलेल्या मानकानुरूप अन्य मानकानुरूप निर्माण केलेले कोणतेही वजन किंवा माप—

(एक) विक्री किंवा अन्यथा हस्तांतरित करील अथवा विक्री करविण्याची किंवा हस्तांतरित करण्याची व्यवस्था करील, किंवा

(दोन) भाड्याने देईल किंवा भाड्याने देण्याची व्यवस्था करील त्याला [कमीत कमी तीन महिने परंतु ती एक वर्षपूर्वी असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची आणि दुसऱ्या किंवा नंतरच्या अपराधासाठी कमीत कगी सहा महिने परंतु ती तीन वर्षपूर्वी असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची शिक्षा दिली जाईल व तो द्रव्यदंडासही पाव होईल.]

मोहोर इ. नकली
तयार करण्यावृद्धि
शास्ती.

३७. (१) जो कोणी,—

(एक) या अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये अथवा मानक अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये विनिर्दिष्ट करण्यात आलेली कोणतीही मोहोर नकली तयार करील, अथवा

(दोन) कोणतीही नकली मोहोर विकील किंवा तिची अन्यथा विल्हेवाट लावील, अथवा

(तीन) कोणतीही नकली मोहोर कब्जात ठेवील, अथवा

(चार) या अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये अथवा मानक अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये अथवा या अधिनियमापैकी कोणत्याही अधिनियमान्वये करण्यात आलेला कोणत्याही नियमाद्वारे किंवा तदन्वये विनिर्दिष्ट करण्यात आलेली कोणतीही मुद्रा नकली तयार करील, अथवा

(पाच) हा अधिनियम किंवा मानक अधिनियम अथवा यांच्यापैकी कोणत्याही अधिनियमान्वये केलेल्या कोणत्याही नियमान्वये लावलेली कोणतीही मुद्रा काढून टाकील किंवा अशा तर्हेने केलेल्या कोणत्याही मुद्रेमध्ये अनिधिकृत फिरवाफिरव करील, अथवा

(सहा) हा अधिनियम किंवा मानक अधिनियम या अन्यये वा त्यांच्यापैकी कोणत्याही अधिनियमान्वये केलेल्या कोणत्याही नियमान्वये लावलेली कोणतीही मुद्रा काढून टाकील आणि अशा प्रकारे काढून टाकलेली मुद्रा अन्य कोणतेही वजन किंवा माप यावर किंवा त्यामध्ये लावील, अथवा

१. १९८६ चा विशेष अधिनियम क्रमांक ७२ याच्या कलम २ द्वारे मूळ मजकुराएवजी हा मजकूर दाखल करण्यात आला. (१ जुलै १९८७ रोजी व तेव्हापासून).

(सात) कोणत्याही व्यवतीला प्रसविण्याच्या दृष्टीने किंवा त्याहारे कोणतीही व्यक्ती फसविली जाण्याची शक्यता आहे असे माहीत असताना किंवा तसे मानण्यास कारण असताना, कोणतीही वजन किंवा माप यात कोणत्याही प्रकारे वाढ करील किंवा ते कमी करील किंवा त्यात फेरफार करील तर,

[त्याला कमीत कमी सहा महिने परंतु, दोन वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची शिक्षा दिली जाईल, व, दुसऱ्या व नंतरच्या अपराधासाठी कमीत कमी एक वर्ष परंतु पाच वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची शिक्षा आणि द्रव्यदंडाचीही शिक्षा दिली जाईल.]

(२) जो कोणी, बेकायदेशीर मार्गाने हा अधिनियम किंवा मानक अधिनियम पाढ्यारे किंवा तदन्वये विनिर्दिष्ट करण्यात आलेल्या कोणत्याही मोहोरेचा कब्जा मिळवील आणि अशी कोणतीही मोहोर, तीद्वारे लावलेली मुद्रा, हा अधिनियम किंवा मानक अधिनियम याद्वारे किंवा अन्वये प्राधिकृत करण्यात आली आहे असे दर्शविण्यासाठी कोणतीही वजन किंवा माप यावर मुद्रा लावण्यासाठी उपयोगात आणील किंवा उपयोगात आणण्याची व्यवस्था करील त्याला दोन वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची आणि दुसऱ्या किंवा नंतरच्या अपराधासाठी पाच वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची आणि द्रव्यदंडाचीही शिक्षा दिली जाईल.

(३) हा अधिनियम किंवा मानक अधिनियम याद्वारे किंवा तदन्वये विनिर्दिष्ट करण्यात आलेल्या एखाद्या मोहोरेचा कायदेशीर कब्जा असलेला जो कोणी, अशी मोहोर उपयोगात आणण्याचा कोणतीही कायदेशीर प्राधिकार नसताना तिचा उपयोग करील किंवा उपयोग करण्याची व्यवस्था करील त्याला दोन वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची आणि दुसऱ्या किंवा नंतरच्या अपराधासाठी पाच वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची आणि द्रव्यदंडाचीही शिक्षा दिली जाईल.

(४) जो कोणी, कोणतीही वजन किंवा माप, त्यावर नकली मुद्रा असल्याचे माहीत असताना किंवा त्यास तसे मानण्यास कारण असताना, विकील किंवा विक्रीसाठी डेऊ करील वा मांडून ठेवील अथवा त्याची अन्यथा विलहेवाट लावील, त्याला दोन वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची आणि दुसऱ्या किंवा नंतरच्या अपराधासाठी पाच वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची व द्रव्यदंडाचीही शिक्षा दिली जाईल.

३८. (१) मानक अधिनियमाद्वारे त्यास तसे करण्यास परवानगी देण्यात आली असेल ते खेरीज वस्तू इ. ची अभानक कूल, जो कोणी, कोणतीही वस्तू, चौजवस्तू किंवा जिन्स, वजन किंवा माप मानक या व्यतिरिक्त अन्य वजऱ्याकिंवा याप कोणतीही वजन, माप किंवा नग याद्वारे विकेल किंवा विकण्याची व्यवस्था करील अथवा पोचवणी करील याहारे विक्री वा किंवा पोचवणी करण्याची व्यवस्था करील, [त्याला कमीत कमी पाचशे रुपये, परंतु दान हजार पोचवणी पाबद्दल रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची आणि दुसऱ्या किंवा नंतरच्या अपराधासाठी कमीत कमी शास्ती. तीन महिने परंतु एक वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची व द्रव्यदंडाचीही शिक्षा दिली जाईल.]

(२) जो कोणी, वजन किंवा माप मानक या व्यतिरिक्त अन्य कोणतीही वजन, माप किंवा नग या स्वरूपात कोणतीही सेवा देईल किंवा देण्याची व्यवस्था करील, त्याला दोन हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची आणि दुसऱ्या किंवा नंतरच्या अपराधासाठी एक वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची आणि द्रव्यदंडाचीही शिक्षा दिली जाईल.

३९. (१) जो कोणी,—

(क) वजन करण्यासाठी वा मापण्यासाठी, अथवा

(ख) कोणत्याही संव्यवहारात किंवा औद्योगिक उत्पादनासाठी वा संरक्षणासाठी, वजन करण्याकरिता किंवा माप मानक याखेरीज अन्य कोणतीही वजन किंवा माप, कोणत्याही जागेत, उपयोगात आणले ठेवण्याबद्दल आणि जात आहे किंवा त्याचा उपयोग केला जाण्याची शक्यता आहे असे दर्शवण्याच्या परिस्थितीत इतर व्यतिक्रमणां बद्दल शास्ती.

त्याला दोन हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची आणि दुसऱ्या किंवा नंतरच्या अपराधासाठी एक वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची व द्रव्यदंडाचीही शिक्षा दिली जाईल.

(२) जो कोणी,—

(एक) कोणतीही चीज वस्तू किंवा जिन्स वजनाने, मापाने किंवा नगांनी विकताना, खरेदीदाराला, ती चीजवस्तू किंवा जिन्स याच्या ज्या परिमाणाच्या किंवा नगाच्या संबंधात त्याने संविदा केली असेल आणि पैसे दिले असतील त्यापेक्षा कमी परिमाणात किंवा नगात पोचवणी करील किंवा पोचवणी करण्याची व्यवस्था करील, अथवा

१. १९८६ चा विशेषधन अधिनियम क्रमांक ७२ याच्या कलम ३ अन्वये मूळ मजकुराएवजी हा मजकूर दाखल करण्यात आला. (१ जुलै १९८७ रोजी व तेहापासून.)

२. १९८६ चा विशेषधन अधिनियम क्रमांक ७२ याच्या कलम ४ द्वारे मूळ मजकुराएवजी हा मजकूर दाखल करण्यात आला. (१ जुलै १९८७ पासून.)

(दोन) वजन, माप, किंवा नग याद्वारे कोणतीही सेवा देताना, ज्यासाठी संविदा केली असेल आणि पैसे दिले असतील त्यापेक्षा कमी सेवा देईल, अथवा

(तीन) कोणतीही चीजवस्तु किंवा जिन्हस वजनाने, मापाने किंवा नगानी खरेदी करताना, परिमाण किंवा नग या संबंधात ज्यासाठी संविदा केली असेल किंवा पैसे भरले असतील त्यापेक्षा ती चीजवस्तु किंवा जिन्हस कपटाने अधिक प्रमाणात स्वीकारील किंवा स्वीकारण्याची व्यवस्था करील, अथवा

(चार) वजनाने, मापाने किंवा नगाने कोणतीही सेवा मिळवताना ती सेवा, ज्यासाठी संविदा केली असेल किंवा पैसे भरले असतील त्यापेक्षा अधिक प्रमाणात मिळवील त्याला पाच हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची आणि दुसऱ्या किंवा नंतरच्या अपराधासाठी एक वर्षापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची व द्रव्यदंडाचीही शिक्षा दिली जाईल.

(३) या अधिनियमाच्या प्रारंभानंतर, जो कोणी, अशी कोणतीही संविदा किंवा इतर करार करील (निर्यातीसाठी नसेल अशी संविदा किंवा इतर करार) की, ज्यामधील कोणतेही वजन, माप वा नग, वजन किंवा माप मानक यापेक्षा इतर परिभाषेत व्यक्त करण्यात आले असेल तेच्छा, त्याला दोन हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची आणि दुसऱ्या किंवा नंतरच्या अपराधासाठी एक वर्षापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची व द्रव्यदंडाचीही शिक्षा दिली जाईल.

कलम १० च्या ४०. जो कोणी, माल, सेवा, उपयोगाच्या संबंधातु कोणत्याही संबंधवहारात अथवा औद्योगिक उत्पादनासाठी किंवा संरक्षणासाठी, कलम १० अन्वये करण्यात आलेल्या नियमांद्वारे विनिर्दिष्ट करण्यात आलेले वजन, माप किंवा नग या व्यतिरिक्त इतर कोणतेही वजन, माप किंवा नग उपयोगात आणील त्याला दोन हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची आणि दुसऱ्या किंवा नंतरच्या अपराधासाठी एक वर्षापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची व द्रव्यदंडाचीही शिक्षा दिली जाईल.

कलम ११ च्या ४१. मानक अधिनियमान्वये तसे करण्यास त्याला परवानगी देण्यात आली असेल से खेरीज व्यतिरिक्तकृती अन्वये करण्यात आलेल्या, हस्तांतरित केलेल्या, वितरित केलेल्या वा पोचवणी केलेल्या कोणत्याही शास्त्री, मालासंबंधात वा जिन्हसाच्यासंबंधात अथवा पुरवलेल्या सेवेसंबंधात, वजन किंवा माप मानक यानुसार असेल त्याखेरीज अन्यथा,—

(क) कोणतीही किमत किंवा आकार कल्वील किंवा किमत किंवा आकार जाहीर करील, अथवा

(ख) कोणतीही किमत सूची, बीजक, रोखीचे टिप्पण किंवा इतर दस्तऐवज काहील किंवा प्रदर्शित करील, अथवा

(ग) कोणतीही जाहिरात, भिन्नीपत्रक किंवा इतर दस्तऐवज यामध्ये कोणतेही वजन किंवा माप नमूद करील, अथवा

(घ) कोणत्याही पुढक्यातील निव्वळ वस्तुचे वजन, माप किंवा नग कोणतेही लेबल (खूण-चिठ्ठी) खोका किंवा इतर वस्तु यावर दर्शवील, अथवा

(ङ) कोणताही संबंधवहार, औद्योगिक उत्पादन किंवा संरक्षण या संबंधात कोणतेही परिसार वा आकार व्यक्त करील,

त्याला दोन हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची आणि दुसऱ्या किंवा नंतरच्या अपराधासाठी एक वर्षापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची व द्रव्यदंडाचीही शिक्षा दिली जाईल.

कलम १२ च्या ४२. या अधिनियमान्वये लायसन मिळविणे आवश्यक असणारा जो कोणी, तसे करण्यास त्यास व्यतिरिक्तकृती अन्वये प्रदान करणारे वैघ लायसन जवळ नसेताना कोणतेही वजन किंवा माप बनवील, ते निमिं शास्त्री, करील, दुरुस्त करील किंवा विकील अथवा दुरुस्ती वा विकील यासाठी देऊ करील, मांडील किंवा कव्यात ठेवील त्याला एक वर्षापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची अथवा दोन हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची अथवा या दोन्ही आणि दुसऱ्या किंवा नंतरच्या अपराधासाठी तीन वर्षापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची आणि द्रव्यदंडाचीही शिक्षा दिली जाईल.

कलम २० च्या ४३. या अधिनियमान्वये देण्यात आलेले वा नवीकरण करण्यात आलेले किंवा चालू ठेवण्यात व्यतिरिक्तकृती अन्वये निलंबित किंवा रद्द करण्यात आल्यावर जो लायसनधारक या अधिनियमान्वये लायसन शास्त्री, धारक म्हणून कार्य करण्याचे बंद करणार नाही किंवा त्यावावत कसूर करील त्याला एक वर्षापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची शिक्षा दिली जाईल.

कलम २१ च्या ४४. मानक अधिनियमान्वये त्याला तसे करण्यास परवानगी शिली असेल तेच्छी बाब खेरीज अन्वये करण्यात एस्टंडी जो कोणी,—

(क) जे वरकरणी त्या अधिनियमांद्वारे किंवा तदन्वये प्रस्थापित करण्यात आलेल्या मानकांनुसार असल्याचे दर्शवण्यात आले असले तरी प्रत्यक्षात उक्त मानकांनुसार असे, अथवा

(ख.) त्या अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये प्रस्थापित करण्यात आलेल्या वजन व माप यांच्या भासकांनुसूप नसणाऱ्या अशा कोणत्याही वजनाची किंवा मापाची खुळू त्यावर असेल असे, भग अशी खुण, वजन किंवा माप त्यांच्यावरील उक्त मानकांनुसूप असलेल्या खुणांच्या जोडीने असो किंवा नसो,

कोणतेही वजन किंवा माप त्यावर करील किंवा निर्माण करील त्याला एक वर्षापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतोच्या कारावासाची किंवा दोन हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची अथवा दोनही आणि दुसऱ्या किंवा नंतरच्या अपराधासाठी तीन रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची आणि द्रव्यदंडाचीही शिक्षा दिली जाईल.

कलम २२ च्या

व्यतिक्रमणाबद्दल

४५. जो कोणी,—
(क) या अधिनियमान्वये ज्याची पडताळणी केलेली नाही आणि ज्यावर मुद्रा लावलेली शास्ती नाही असे कोणतेही वजन किंवा माप विकील, विकीसाठी डेऊ करील, झांडून ठेवील किंवा कव्यात ठेवील, अथवा

(ख.) या अधिनियमान्वये ज्याची पडताळणी कारण आणि ज्यावर मुद्रा लावणे आवश्यक आहे असे कोणतेही वजन किंवा माप तशा प्रकारे पडताळणी न करता व त्यावर मुद्रा न लावता रुपयोगात आणील किंवा उपयोगासाठी ठेवील,

त्याला सहा महिन्यांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची किंवा एक हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची किंवा या दोनही शिक्षा दिल्या जातील आणि दुसऱ्या किंवा नंतरच्या अपराधासाठी एक वर्षापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची आणि द्रव्यदंडाचीही शिक्षा दिली जाईल :

परंतु, घराती प्रोजेनसाठी उपयोगात आणल्या जाणाऱ्या कोणत्याही वजनाच्या किंवा मापाच्या वावतीत, घंड (ख.) मध्योल कोणतीही गोष्ट लागू होणार नाही.

४६. कलम २३ अन्वये कोणताही अभिलेख किंवा नोंदवही ठेवण्यास फर्मविण्यात आले असताना व्यतिक्रमणाबद्दल जो कोणी, तसे करणार नाही किंवा तसे करण्यात कसूर करील अथवा निरीक्षकाने कोणताही अभिलेख शास्ती किंवा नोंदविहा त्याच्या निरीक्षणसाठी सादर करण्यास फर्मविले असताना, तसे करणार नाही किंवा, तसे करण्यात कसूर करील त्याला, एक हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची आणि दुसऱ्या किंवा नंतरच्या अपराधासाठी एक वर्षापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची आणि द्रव्यदंडाचीही शिक्षा दिली जाईल.

४७. कलम २४ अन्वये कोणतेही वजन किंवा माप पडताळणीसाठी किंवा फेरपडताळणीसाठी व्यतिक्रमणाबद्दल सादर करण्यास फर्मविण्यात आल्यानंतर जो कोणी, वाजवी कारणाशिवाय तसे करणार नाही किंवा तसे शास्ती करण्यात कसूर करील त्याला पाचशे रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची आणि दुसऱ्या किंवा नंतरच्या अपराधासाठी एक वर्षापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची आणि द्रव्यदंडाचीही शिक्षा दिली जाईल.

४८. एखाद्या निरीक्षकाने किंवा या अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये निरीक्षकाच्या शक्तींचा कलम २८ च्या वापर करण्यास प्राधिकृत करण्यात आलेल्या कोणत्याही व्यक्तीने, कोणतेही वजन किंवा माप अव्याप्ती व्यतिक्रमणाबद्दल त्याच्याशी संबंधित कोणतेही दस्तऐवज किंवा इतर अभिलेख किंवा कोणत्याही पाकीटबद वस्तू शास्ती. नधील निव्वळ वस्तू यांचे निरीक्षण व पडताळणी करण्यासाठी अथवा अन्य कोणत्याही विहित प्रयोजनासाठी कोणत्याही जागेतील प्रवेशात अडथळा आणील त्याला दोन वर्षापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची आणि दुसऱ्या किंवा नंतरच्या अपराधासाठी पाच वर्षापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची आणि द्रव्यदंडाचीही शिक्षा दिली जाईल.

४९. जो कोणी, एखाद्या निरीक्षकाच्या किंवा या अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये निरीक्षकाच्या कलम २९ च्या शक्तींचा वापर करण्यास प्राधिकृत करण्यात आलेल्या कोणत्याही व्यक्तीच्या, कोणतेही वजन किंवा माप व्यतिक्रमणाबद्दल किंवा त्याच्याशी संबंधित कोणतेही दस्तऐवज किंवा इतर अभिलेख किंवा कोणत्याही पाकीटबद वस्तू शास्ती. नधील निव्वळ वस्तू यांचे निरीक्षण व पडताळणी करण्यासाठी अथवा अन्य कोणत्याही विहित प्रयोजनासाठी कोणत्याही जागेतील प्रवेशात अडथळा आणील त्याला दोन वर्षापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची आणि दुसऱ्या किंवा नंतरच्या अपराधासाठी पाच वर्षापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची आणि द्रव्यदंडाचीही शिक्षा दिली जाईल.

५०. जो कोणी, नियंत्रकास किंवा नियंत्रकाने यासंवंधात प्राधिकृत केलेल्या कोणत्याही अधि- कलम ३० व ३१ कोणत्याही जागेची झडती घेण्यास प्रतिवंध करील किंवा कोणत्याही निरीक्षकाला कोणतेही यांच्या वजन, माप, पाकीटबद वस्तू, माल, दस्तऐवज, अभिलेख किंवा लेबल पाची कोणतीही जप्ती करण्यास व्यतिक्रमणाबद्दल प्रतिवंध करील त्याला, दोन वर्षापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची आणि दुसऱ्या किंवा शास्ती. नंतरच्या अपराधासाठी पाच वर्षापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची आणि द्रव्यदंडाचीही शिक्षा दिली जाईल.

कलम ३३ च्या ५१. (१) जो कोणी, पाकीटबंद स्वरूपातील कोणतीही वस्तु निर्माण करील, वितरित करील, अवित्तिकमणाबद्दल पाकीटबंद करील, विकील अथवा विक्रीसाठी ठेवील अथवा विक्रीसाठी देऊ करील वा मांडील किंवा शास्ती. विक्रीसाठी आपल्या कव्यात ठेवील आणि असे प्रत्येक पुढके, भानक अधिनियमाचे उपबंध आणि त्याखाली केलेले नियम आणि कलम ३३ या गनुरूप नसले तर, त्याला पाच हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची आणि दुसऱ्या किंवा नंतरच्या अपराधासाठी पाच वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची आणि द्रव्यदंडाचीही शिक्षा दिली जाईल.

(२) जो कोणी, पाकीटबंद स्वरूपातील कोणतीही वस्तु, अशा पाकिटात असलेली वस्तु त्या पाकिटावर किंवा त्यावरील लेवलवर नमूद केलेले वजन, माप किंवा नग यांपेक्षा वजन, माप किंवा, प्रकरणपरत्वे, नग यांपेक्षा कमी असल्याचे माहीत असून किंवा तसे अनन्यास कारण असताना निर्माण करील, पाकिटात भरील, वितरित करील किंवा विकील अथवा निर्माण करण्याची, पाकिटात भरण्याची, वितरित करण्याची किंवा विकण्याची व्यवस्था करील त्याला दोन वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची किंवा तीन हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची किंवा या दोन्ही शिक्षा आणि दुसऱ्या किंवा नंतरच्या अपराधावद्दल पाच वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची आणि द्रव्यदंडाचीही शिक्षा दिली जाईल.

स्पष्टीकरण.—या पोटकलमाच्या प्रयोजनार्थ, पाकिटात असलेले परिमाण, त्या पाकिटावर किंवा त्यावरील लेवलवर जाहीर केलेल्या परिमाणापेक्षा कमी आहे किंवा कसे हे निश्चित करताना, अशा पाकिटात असलेल्या वस्तूच्या संबंधात भानक अधिनियमान्वये विनिर्दिष्ट करण्यात आलेले कमाल अनुज्ञेय वृद्धी विचारात घेतली जाईल.

कलम ३५ च्या ५२. कलम ३५ च्या उपबंधांचे अनुपालन न करता जो कोणी, कोणत्याही वस्तूची विकी राशीने करील त्याला एक हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची आणि दुसऱ्या किंवा नंतरच्या अपराधासाठी सहा महिन्यांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची किंवा एक हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची किंवा या दोन्ही शिक्षा दिल्या जातील.

लायसनामध्ये अधिष्ठित किंवा फिरव करण्याबद्दल शास्ती ५३. जो कोणी, नियन्त्रकाकडून या नाबतीत प्राधिकृत करण्यात आले असेल त्या खेरीज अन्यथा या अधिनियमान्वये किंवा त्याखाली करण्यात आलेल्या कोणत्याही नियमान्वये देण्यात आलेल्या किंवा नवीकरण करण्यात आलेल्या लायसनामध्ये फेरवदल करील किंवा अन्यथा अनुधिकृत किरवाफिरव करील त्याला दोन हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची किंवा एक वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची किंवा या दोन्ही शिक्षा दिल्या जातील.

प्राकारलेले वजन ५४. जो कोणी, या अधिनियमान्वये किंवा भानक अधिनियमान्वये किंवा उक्त अधिनियमांकी व पाप यांची कोणत्याही अधिनियमान्वये केलेल्या नियमान्वये पडताळणीनंतर नाकारण्यात आलेले कोणतेही वजन किंवा माप विकी किंवा पोचवणी याची विकी करील, पोचवणी करील किंवा त्याची विकी, पोचवणी करण्याची करण्याबद्दल किंवा ते निकालात काढ्याची व्यवस्था करोल, त्याला एक वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या शास्ती. कारावासाची किंवा दोन हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची किंवा या दोन्ही शिक्षा दिल्या जातील;

परंतु, विहित रीतीने विरुपित करण्यात आलेल्या कोणत्याही वजनाच्या किंवा मापाच्या भंगाराच्या स्वरूपातील विकीला या कलमातील कोणतीही गोष्ट लागू होणार नाही.

पदाधिकारी म्हणून ५५. जो कोणी, कोणत्याही रीतीने, नियन्त्रक, अपर नियंत्रक किंवा निरीक्षक किंवा नियंत्रकाद्वारा तोतयेगिरीबद्दल प्राधिकृत करण्यात आलेला अन्य कोणताही अधिकारी म्हणून तोतयेगिरी करील त्याला तीन वर्षांपर्यंत शास्ती. असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची शिक्षा दिली जाईल.

खोटी माहिती ५६. (१) जो कोणी, नियन्त्रकाला, अपर नियंत्रकाला किंवा निरीक्षकाला किंवा नियंत्रकाकडून देण्याबद्दल किंवा प्राधिकृत करण्यात आलेल्या अन्य कोणत्याही अधिकारी येडील आणि जी एकत्र खोटी असल्याचे त्याला माहीत आहे किंवा जी किंवा नोंदवण्ही खोटी आहे असे मानण्यास त्यास कारण आहे किंवा जी खोटी आहे असे त्याला वाटत नाही, असौ ठेवण्याबद्दल माहिती त्याला देईल त्याला सहा महिन्यांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची किंवा दोन शास्ती. हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची किंवा या दोन्ही शिक्षा दिल्या जातील.

(२) जो कोणी, या अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये तसे करण्यास फर्माविष्यात आले असता, कोणत्याही महत्त्वाच्या तपशिलावाकत जे खोटे असेल असे विवरणपत्र सादर करील अथवा कोणतीही खोटा असलेला अभिलेख किंवा नोंदवण्ही ठेवील, त्याला दोन हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची आणि दुसऱ्या किंवा नंतरच्या अपराधासाठी एक वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची आणि द्रव्यदंडाचीही शिक्षा दिली जाईल.

५७. (१) या अधिनियमाच्ये किंवा त्याखाली केलेल्या कोणत्याही नियमान्वये शक्तीचा वापर कायद्याचे आरणाऱ्या कोणत्याही निरीक्षकाने किंवा अन्य कोणत्याही अधिकाऱ्याने, या अधिनियमाच्या किंवा त्याखाली व्यतिक्रमण करून केलेल्या कोणत्याही नियमाच्या उपबंधाचे व्यतिक्रमण करून, कोणतेही वजन किंवा भाष यांची बुद्धिपुरस्सर पुरस्सर पडताळणी केली किंवा त्यावर मुद्रा लावली तर, त्याला, अशा प्रत्येक अपराधासाठी एक वर्षा-पडताळणी पर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची किंवा दोन हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या करणे किंवा भाहीती उघड करणे.

(२) जर कोणत्याही निरीक्षकाने किंवा अन्य अधिकाऱ्याने आपले कर्तव्य करीत असताना, कोणत्याही जागेत प्रवेश केला असता, अशा कर्तव्याचे पालन करण्यासाठी असेल त्या व्यतिरिक्त, कोणतेही व्यापारी गुप्ति किंवा कोणत्याही निमित्प्रक्रियेच्या संबंधातील कोणतेही गुप्ति, यासंबंधात अशा जागेमधून मिळवलेली कोणतीही भाहीती, कोणत्याही व्यक्तीकडे बुद्धिपुरस्सर उघड केली तर, त्याला एक वर्षा-पर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची किंवा दोन हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची शिक्षा दिली जाईल किंवा या दोन्ही शिक्षा दिल्या जातील.

५८. हा अधिनियम अथवा त्याखाली केलेला कोणताही नियम किंवा आदेश याखालील शक्तीचा त्रासदायक सऱ्डती. वापर करणारा कोणताही निरीक्षक किंवा अन्य कोणताही अधिकाऱ्या, असे करण्यास वाजवी कारणे नाहीत हे त्याला माहीत असून देखील,

(क) कोणतेही घर, वाहन वा ठिकाण यांची झडती घेर्ईल किंवा झडती घेण्याची व्यवस्था करील, अथवा

(ख) कोणत्याही व्यक्तीची झडती घेर्ईल, अथवा

(ग) कोणतेही वजन, माप वा इतर जंगम मालमत्ता जप्त करील,

तर, त्याला, अशा प्रत्येक अपराधासाठी, एक वर्षा-पर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची किंवा दोन हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची शिक्षा दिल्या जातील.

५९. जो कोणी, या अधिनियमामध्ये ज्या व्यतिक्रमणासाठी स्वतंत्रपणे शिक्षेचा उपबंध करण्यात ज्यांच्यासाठी आलेला नाही अशा या अधिनियमांच्या कोणत्याही उपबंधाचे व्यतिक्रमण करील त्याला दोन हजार स्वतंत्रपणे उपबंध केलेला नाही अशा व्यतिक्रमणाबद्दल शास्त्री.

६०. (१) जर कोणतीही व्यक्ती,—

(क) कोणतेही खोटे वजन किंवा माप बनवील किंवा त्याची निमिती करील अथवा गृहीत बनवण्याची किंवा निमिती करण्याची व्यवस्था करील, किंवा

(ख) कोणत्याही संव्यवहारात किंवा औद्योगिक उत्पादनासाठी वा संरक्षणासाठी कोणतेही खोटे किंवा पडताळणी न केलेले वजन किंवा माप उपयोगात आणील किंवा त्याचा उपयोग केला जाण्याची व्यवस्था करील, किंवा

(ग) कोणतेही खोटे किंवा पडताळणी न केलेले वजन किंवा माप विकील, त्याचे वितरण करील किंवा त्याची पोचवणी करील किंवा त्याचे अन्यथा हस्तांतरण करील किंवा त्याची विक्री, वितरण, पोचवणी किंवा अन्यथा हस्तांतरण करण्याची व्यवस्था करील,

तर, तद्विश्वद सिद्ध करण्यात येईपर्यंत असे गृहीत घरले जाईल की, ते वजन किंवा माप हे खोटे किंवा पडताळणी न केलेले वजन किंवा, प्रकरणपरत्वे माप आहे हे माहीत असताना तिने तसे केले आहे.

(२) जर कोणतेही खोटे किंवा पडताळणी न केलेले वजन किंवा माप, कोणत्याही संव्यवहारात, औद्योगिक उत्पादनासाठी किंवा संरक्षणासाठी उपयोगात आणले जाण्याची शक्यता ज्यावहन दिसत असेल अशा परिस्थितीत, कोणत्याही व्यक्तीच्या कब्जात, अभिरक्षेत किंवा नियंत्रणाखाली असेल तर, तद्विश्वद सिद्ध करण्यात येईपर्यंत असे गृहीत घरले जाईल की, असे खोटे किंवा पडताळणी न केलेले वजन किंवा माप कोणत्याही संव्यवहारात किंवा औद्योगिक उत्पादनासाठी किंवा संरक्षणासाठी उपयोगात आणण्याच्या हेतूनेच अशा व्यक्तीकडून ते तिथ्या कब्जात ठेवण्यात, घारण करण्यात किंवा नियंत्रणाखाली ठेवण्यात आले आहे.

नियोक्त्याले ६१. (१) कोणत्याही नियोक्त्यास, त्याने नियुक्त केलेल्या कोणत्याही व्यक्तीने, अशा नियुक्तीवर अपराधास असतीना, या अधिनियमाचे किंवा त्याखाली केलेल्या कोणत्याही नियमाच्या कोणत्याही उपबंधाचे अपप्रेरणा दिली व्यतिक्रमण केले आहे हे माहीत असेल किंवा तसे मानण्यास त्याच्याकडे कारण असेल तेव्हां त्याने असे केव्हा या अधिनियमाविरुद्ध अपराधास अपप्रेरणा दिली असल्याचे मानण्यात येईल.

मानता येईल.

परंतु, अशा नियोक्त्याला ज्या दिनाकास,—

(क) अशा व्यतिक्रमणावहूल कळले असेल, अथवा

(ख) असे व्यतिक्रमण घडले आहे असे मानण्यास कारण असेल,

त्या दिनाकापासून सात दिवसांचा कालावधी संपाद्यावूर्वी, जर त्याने नियंत्रकाला जिम्याकून असे व्यतिक्रमण घडले असेल त्या व्यक्तीचे नांव आणि अशा व्यतिक्रमणाचा दिनांक व तपशील लेबी, कळविला असेल तर, अशी कोणतीही अपप्रेरणा दिली नाही असे समजण्यात येईल.

(२) पोटकलम (१) अन्यदे ज्या कोणत्याही व्यक्तीने, या अधिनियमाविरुद्ध अपराधास अपप्रेरणा दिली असल्याचे समजण्यात आले असेल तिला एक वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची किंवा दोन हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची किंवा या दोन्हीही शिक्षा दिल्या जातील आणि दुसऱ्या किंवा नंतरच्या अपराधासाठी पाच वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची आणि द्रव्यदंडाचीही शिक्षा दिली जाईल.

स्पष्टीकरण.—पोटकलम (१) च्या परंतुकामांड्ये विनिर्दिष्ट केलेला कालावधी संपत्यानंतर, एखादा कर्मचाऱ्याला बडतर्फ करण्यात आले किंवा त्याची सेवा समाप्त करण्यात आली तरी त्यामुळे कोणताही नियोक्ता, या पोटकलमाखालील त्याच्या दायित्वातून भुक्त होणार नाही.

कंपनीकेलेले ६२. (१) जर या अधिनियमाखालील अपराध करणारी व्यक्ती म्हणजे एखादी कंपनी असेल तर, अपराध अपराध घडला त्यावेळी जो जी व्यक्ती कंपनीच्या कामकाज चालवावहूल तिची प्रभारी होती किंवा तिला जबाबदार होती ती प्रत्येक व्यक्ती व तेसेच कंपनीही, त्या अपराधावहूल दोषी असल्याचे मानले जाईल आणि त्याच्याविरुद्ध कायंवाही केली जाण्यास आणि त्याप्रमाणे शिक्षा दिली जाण्यास त्या पात्र असतील.

परंतु, त्या व्यक्तीने अपराध आपल्या नकळत घडला किंवा असा अपराध घडू नये म्हणून आपण शब्द तेवढी वाजवी तपतरता दाखवली होती असे जर सिद्ध केले तर, या पोटकलमात अंतर्भूत असलेल्या कोणत्याही गोष्टीमुळे अशी कोणतीही व्यक्ती शिक्षेस पात्र होणार नाही.

(२) पोटकलम (१) मध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, जर या अधिनियमाखालील कोणताही अपराध कंपनीने केलेला असेल आणि कंपनीचा कोणताही संचालक, व्यवस्थापक, सचिव किंवा अन्य अधिकारी याच्या संमतीने किंवा मुकामतीने तो करण्यात आला होता अथवा त्याने केलेल्या कोणत्याही हलगर्जीपणार्थी त्या अपराधाचा कारणसंबंध जोडता येण्यासारखा आहे असे शाब्दीत झाले तर, असा संचालक, व्यवस्थापक, सचिव किंवा अन्य अधिकारी हासुद्धा त्या अपराधावहूल दोषी असल्याचे मानले जाईल आणि त्याच्याविरुद्ध कायंवाही केली जाण्यास व तदनुसार शिक्षा दिली जाण्यास तो पात्र असेल.

स्पष्टीकरण.—या कलमाच्या प्रयोगनार्थ—

(क) "कंपनी" याचा अर्थ, कोणताही निगम-निकाय असा आहे आणि त्यामध्ये पेढी किंवा अन्य व्यक्तिसंघ यांचा समावेश आहे, आणि

(ख) पेढीच्या संबंधात "संचालक" याचा अर्थ, पेढीतील भागीदार असा आहे.

अपराधाची दखल. ६३. कोजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ (१९७४ चा २) मध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरीही,—

[(क) पुढील व्यक्तीनी लेबी तकार नोंदवाल्याशिवाय, कोणतेही त्यायालय या अधिनियमाखालील शिक्षापात्र अपराधाची दखल घेणार नाही.—

(एक) नियंत्रक;

(दोन) नियंत्रकाने संवंशाधारण किंवा विशेष आदेशाद्वारे अधिकृत केलेला कोणताही अन्य अधिकारी;

(तीन) कोणतीही व्यक्तित व्यक्ती; किंवा

(चार) एखादा मान्यताप्राप्त उपभोक्ता अधिसंघ—मग ती. व्यक्तित व्यक्ती अशा अधिसंघाची सदस्य असो अथवा नसो.

स्पष्टीकरण.—या खंडाच्या प्रयोगनार्थ, "मान्यताप्राप्त उपभोक्ता अधिसंघ" याचा अर्थ, कंपनी अधिनियम, १९५६ (१९५६ चा १) किंवा त्या त्या काली अंमलात असलेल्या इतर कायद्यान्वये नोंदणीकृत एखादा स्वयंसेवी उपभोक्ता अधिसंघ, असा आहे.]

१. १९८६ चा विशेष अधिनियम क्र. ७२ याच्या कलम ५ अन्यदे मूळ मंजूराएवजी हा मञ्जूर दाखल करण्यात आला. (१ जुलै १९८७ रोजी व तेव्हापासून).

(ख) महानगर दंडाधिकारी किंवा प्रथमवर्ग न्याय दंडाधिकारी यांच्या न्यायालयापेक्षा कनिष्ठ असे कोणतेही न्यायालय या अधिनियमात्वये शिक्षापाल अपराधाची संपरीक्षा करणार नाही.

६४. फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३(१९७४ चा २) या मध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, विवक्षित कलम ३६, कलम ३८, कलम ३९, कलम ४०, कलम ४१, कलम ४२, कलम ४५, कलम ५१, अपराधांची कलम ५२ किंवा कलम ७२ चे पोटकलम (३) अन्वये शिक्षापात्र अपराधांची संभिप्त संपरीक्षा करता संक्षिप्त संपरीक्षा येईल.

६५. (१) कलम ३३, कलम ४०, कलम ४१, कलम ४२, कलम ४४, कलम ४५, कलम ४६, कलम ४७ अपराध आपसात कलम ४८, कलम ५१, कलम ५२, कलम ५४ किंवा कलम ५९, अथवा कलम ७२ चे पोटकलम (३) मिटवणे. या अन्वये केलेला कोणताही नियम, याखालील कोणताही शिक्षापात्र अपराध, खटला दाखल करण्यापूर्वी किंवा केल्यानंतर, नियंत्रक किंवा नियंत्रकाकडून यासंवधात प्राधिकृत करण्यात आलेला अन्य कोणताही अधिकारी यांच्याकडून, नियंत्रक किंवा असा अन्य अधिकारी विनिर्दिष्ट करील अशी रक्कम राज्य शासनाकडे जमा करण्यासाठी भरण्यात आल्यानंतर, आपसात मिटवता येईल;

परंतु, अशी रक्कम ही, कोणत्याही परिस्थितीत, अशा तळेने घटप्रसाद मिटविलेल्या अपराधावृक्षाया अधिनियमान्वये लादता येईल अशा द्रव्यदंडाच्या रकमेपेक्षा अधिक असणार नाही.

(२) एखाद्या व्यक्तीकडून घडलेला पहिला अपराध आपसात मिटविण्यात आल्याच्या दिनाकापासून तीन वर्षांच्या कालावधीत तोच किंवा तसाच अपराध करणाऱ्या त्या व्यक्तीला पोटकलम (१) मधील कोणतीही गोष्ट लाग होणार नाही.

स्पष्टीकरण :—या पोटकलमाच्या प्रयोजनार्थ, अपराध आपसात मिटविण्यात आल्याच्या दिनांकापासून तीन वर्षांचा कालाकाढी संपल्यानंतर केलेला कोणताही दुसरा किंवा नंतरचा अपराध हा पहिला डॉसल्याचे मानस्पृत येईल.

(३) कोणताही अपराध पोटकलम (१) अन्वये आपसात मिटविण्यात आला असेल त्या बाबतीत, अशा तऱ्हेने आपसात मिटविण्यात अलेल्या अपराधासंबंधात अपराधी व्यक्तीच्या वृद्ध कोणतीही कार्याद्वाही किंवा, प्रकरणपरत्वे, पूढील कायवाही केली जाणार नाही आणि अपराधी व्यक्ती अभिरक्षेत असल्यास तिळा तात्काळ भवत करण्यात येईल.

(४) या अधिनियमाखालील कोणताही शिक्षापाच अपराध, या कळमाद्वारे उपबंधित केल्यानुसार अमेल ते खेरीज कळून, आपसात मिटविला जापार नाही.

६६ भारतीय दंड संहितेचे (१८६० चा ४५) उपबंध हे वजन किंवा माप यांच्या वावरतीतोल भारतीय दंड अपराधांशी संवंधित असतील तेथवर, या अधिनियमाखालील कोणत्याही शिक्षापाव अपराधास लागू संहितेचे उपबंध, या अधिनियमा-खालील कोणत्याही अपराधास लागू नसेल.

प्रकरण बारा

संकीर्त

(१) ज्यावेळी या अधिनियमाद्वारे लायसन देण्यात आलेल्या एखादा व्यक्तीचा व्यवसाय हा अवैधत किंवा विनामृत्युपत्र वा मृत्युपत्रीय उत्तराधिकाराद्वारे प्रेषित होतो, त्यावेळी तशा व्यक्तीचा वारस किंवा, हस्तांतरण किंवा प्रकरणपरत्वे, उत्तरदानग्राही, अशा लायसनधारकाचा व्यवसाय, अशा प्रेषणाच्या दिनांकानंतर साठ प्रेषण, दिवसांचा कालावधी संपन्नपूर्वी त्या वारसाने किंवा उत्तरदानग्राहीने, या अधिनियमाच्या उपबंधानुसार लायसन देण्यासाठी नियंत्रकाकडे अर्ज केलेला असेल त्याशिवाय, स्वतःच्या किंवा अन्य कोणत्याही नावाने चालवणार नाही :

परंतु, असा लायसनेधारक म्हणून उपरोक्त साठ दिवसांच्या काळावधीत आणि त्याने जशा लायसन-माठी अजै केला असल्यास, त्याला लायसन दिले जाईपर्यंत किंवा असे लायसन खाला देता येणार नाही असे नियंत्रकाकडून त्याला लेखी सूचनेद्वारे कलविले जाईपर्यंत, व्यवसाय चालवधास, वारसाला किंवा उत्तरशब्द प्राहिला या कलमातेले कोणत्याही गोष्टीमुळे प्रतिबंध होत असल्याचे घानले जाणार नाही.

(२) ज्यावेली या अधितियमान्यवे लायसन देव्यात आलेल्या कोणत्याही व्यक्तीचा व्यवसाय, विक्री, देणगे, भाडेपट्टा याद्वारे किंवा अन्यथा हस्तांतरित क्षाळा असेल त्यावेली, हस्तांतरिती किंवा प्रकरणप्रक्षेप, पटदेवार, तसा व्यवसाय चालू ठेवण्यास लायसन मिळवले असत्याग्निवाय, तो असा व्यवसाय स्वतःज्या किंवा अन्य कोणत्याही नव्ये चालू ठेवण्यार नाही.

लायसने विक्रीयोग्य ६८. या अधिनियमान्वये देण्यात आलेले किंवा नवीकरण करण्यात आलेले लायसन विक्रीयोग्य किंवा हस्तांतरणीय किंवा अन्यथा हस्तांतरणीय असणार नाही. नसणे.

अपिले. ६९. (१) पोटकलम (२) च्या उपबंधाच्या अधीनतेने—

(क) या अधिनियमाच्या प्रकरण पाच, प्रकरण सहा, प्रकरण सात, प्रकरण आठ, प्रकरण नऊ किंवा प्रकरण दहा अन्वये,—

(एक) एखाद्या निरोक्षकाकडून, किंवा

(दोन) एखाद्या अतिरिक्त नियंत्रकाकडून

देण्यात आलेल्या प्रत्येक निर्णयावर किंवा कैलेत्या आदेशावर नियंत्रकाकडे, आणि

(ख) या अधिनियमाच्या प्रकरण पाच, प्रकरण सहा, प्रकरण सात, प्रकरण आठ, प्रकरण नऊ किंवा प्रकरण दहा अन्वये नियंत्रकाकडून देण्यात आलेल्या खंड (क) खालील अपिलावर दिलेला निर्णय नसलेल्या, प्रत्येक निर्णयावर किंवा करण्यात आलेल्या आदेशावर, राज्य शासनाकडे किंवा या संबंधात त्या शासनाने विशेषकरून प्राधिकृत केलेल्या कोणत्याही अधिकाऱ्याकडे अपील करता येईल.

(२) असे प्रत्येक अपील, ज्याच्या विरुद्ध अपील करण्यात आले असेल असा प्रत्येक निर्णय किंवा आदेश याच्या दिनांकापासून साठ दिवसांच्या आत दाखल वेळे जाईल :

परंतु, उक्त साठ दिवसांच्या कालावधीच्या आत अपील दाखल करण्यात अपीलकर्त्याला पुरेशा कारणावरून प्रतिवध झाला होता अशी अपिलीय प्राधिकरणाची खाली पटली तर, ते अपीलकर्त्याला पुढील साठ दिवसांच्या कालावधीच्या आत अपील दाखल करण्यास परवानगी देऊ शकेल.

(३) असे कोणतेही अपील मिळाल्यावर अपील प्राधिकरण, अपिलातील पक्षकारांना आपापली वाजू मांडण्याची वाजवी संधी दिल्यानंतर आणि त्याला योग्य वाटेल अशी चौकशी केल्यानंतर, ज्याचिरुद्ध अपील करण्यात आले असेल तो निर्णय किंवा आदेश, त्याला योग्य वाटेल त्याप्रमाणे कायम करणारा, त्यात फेरवदल करणारा किंवा तो फेरवणारा त्याला योग्य वाटेल असा निर्णय देईल किंवा आवश्यक असल्यास अतिरिक्त पुरावा घेऊन, नव्याने निर्णय घेण्यासाठी किंवा आदेश देण्यासाठी त्याला योग्य वाटेल अशा निदेशासह, प्रकरण परत पाठवू शकेल.

(४) प्रत्येक अपील, विहित करण्यात येईल अशी फी भरल्यानंतर दाखल करण्यात येईल.

(५) ज्यामध्ये कोणताही निर्णय किंवा आदेश देण्यात आला आहे अशा कोणत्याही कार्यवाहीचा (अपिलातील कार्यवाही धरून) अभिलेख, राज्य शासनाला, स्वप्रेरणेने किंवा अन्यथा, अशा निर्णयाचा किंवा आदेशाचा अचूकपणा, वैधता किंवा औचित्य यावहून संवतःची खाली करून घेण्याच्या प्रयोजनार्थ, मागविता येईल व त्याची तपासणी करता येईल आणि त्याला त्यावर त्यास योग्य वाटतील असे आदेश देता येतील :

परंतु, प्रस्तावित कार्यवाहीविरुद्ध कारण दाखविण्याची वाजवी संधी कोणत्याही व्यक्तीला दिल्याशिवाय, या पोटकलमान्वये कोणत्याही निर्णयात वा आदेशात अशा व्यक्तीवर बाधक परिणाम होईल असा वदल केला जाणार नाही.

फी घी आकारणी. ७०. राज्य शासनाला, कलम ७२ अन्वये केलेल्या नियमांडारे, खालीलप्रमाणे जास्तीत जास्त फी आकारता येईल :-

(क) कोणतेही वजन किंवा माप बनवणे किंवा निर्माण करणे यासाठी लायसन देणे किंवा त्याचे नवीकरण करणे यांच्या अर्जासाठी पाचणे रुपये.

(ख) कोणतेही वजन किंवा माप दुरुस्त करणे किंवा विकणे यासाठी लायसन देण्याकरिता शंभर रुपये.

(ग) कोणत्याही लायसनमध्ये फेरवदल करण्यासाठी पत्रास रुपये.

(घ) कोणतेही वजन किंवा माप यांच्या पडताळणीसाठी, अशी पडताळणी करण्यात अंतर्भूत असणारा वेळ व श्रम लक्षात घेऊन, श्रेणीबद्ध प्रमाणानुसार पाच हजार रुपये.

(इ) कोणतेही वजन किंवा माप यांच्या समायोजनासाठी दहा रुपये.

(च) लायसनची दुसरी प्रत किंवा पडताळणी प्रमाणपत्र देण्यासाठी दहा रुपये.

(छ) गोपनीय स्वरूपाची नसेल अशा कोणत्याही दस्तऐवजाच्या प्रती देण्यासाठी प्रत्येक शंभर किंवा त्यापेक्षा कमी शब्दांसाठी एक रुपया.

(ज) या अधिनियमान्वये दाखल केलेल्या कोणत्याही अपिलाताठी फंचवीस रुपये.

(झ) कलम १७ अन्वये नोंदणीच्या किंवा नोंदणीच्या नवीकरणासाठीच्या अर्जाकिरिता पाच रुपये.

७१. (१) राज्य शासनाला, अधिसूचनेद्वारे निवेश देता येईल की, विनिर्दिष्ट करण्यात येतील शक्तीचे प्रत्यायोजन, अशा कोणत्याही बाबींच्या संबंधातील आणि असा शर्तीच्या अधीनतेने, कलम ६९ (अपिलासंबंधीची) किंवा कलम ३० (फी चे प्रमाण ठरवून देण्याची शक्ती) किंवा कलम ७२ (नियम करण्याची शक्ती) म्हांन्वये प्रदान करण्यात आलेली शक्ती नसेल असी, या अधिनियमाढारे किंवा तदन्वये केलेल्या कोणत्याही नियमान्वये वापरण्यायोग्य अशा कोणतीही शक्ती, अधिसूचनेत विनिर्दिष्ट करण्यात येईल अशा त्याला दुय्यम असलेल्या अधिकान्यालाही वापरता येईल.

(२) राज्य शासनाने लादलेल्या कोणत्याही सर्वसाधारण किंवा विशेष निवेशाच्या किंवा शर्तीच्या अधीनतेने, कोणत्याही शक्तीचा वापर करण्यास, राज्य शासनाकडून प्राधिकृत करण्यात आलेल्या कोणत्याही व्यक्तीला, त्या शक्ती जणू काही या अधिनियमान्वयेच त्या व्यक्तीला, प्रत्यायोजनाढारे नव्हे तर प्रत्यक्ष प्रदान करण्यात आल्या असल्याप्रमाणे त्याच घटतीने आणि त्या भयदिपर्यंत, वापरता येतील.

७२. (१) राज्य शासनाला, अधिसूचनेद्वारे आणि केंद्र शासनांगी विचारविनियम केल्यानंतर, नियम करण्याची या अधिनियमाचे उपबंध पार पाडण्यासाठी नियम करता येतील.

(२) विशेषत: आणि पूर्वगामी शक्तीच्या सर्वसाधारणतेस वाध न घाणता, अशा नियमांदारे खालीलपैकी सर्व किंवा कोणत्याही बाबींसाठी उपबंध करता येतील त्या बाबींच्या,—

(क) कलम १० द्वारे कर्मादिष्यात आले असेल असे वजन, माप किंवा नग याढारे असेल ते खेरीजकरून, ज्यांच्या संबंधात कोणताही सव्यवहार, व्यवहार, सविदा किंवा औद्योगिक उत्पादन किंवा सरक्षण यासाठी उपयोग केला जाणार नाही किंवा स्वीकारला जाणार नम्ही, अशा मालाचा, सेवांचा, उपक्रमांचा किंवा उपयोगांचा वर्ग,

(द्व) खालील मानके ज्या ठिकाणी आणि ज्या अभिरक्षेत ठेवली जासीत ती ठिकाणे व अभिरक्षा, —

कलम १२ व कलम १४ च्या पोटकलम (५) अन्वये आवश्यक असल्याप्रमाणे—

(एक) निवेश मानक,

(दोन) दुय्यम मानक,

(तीन) कार्यसाधक मानक,

(ग) कलम १५ च्या पोटकलम (२) मध्ये निवेशिलेले वजन किंवा माप ओळखण्याच्या वैशिष्ट्याचे स्वरूप व तपशील,

(घ) कलम १६ च्या पोटकलम (१) मध्ये निवेशिलेला एखादा अर्ज, ज्या कालावधीच्या आत करता येईल तो कालावधी, अशा अज्ञात असावयाचा तपशील, आणि असा अर्ज करण्याचा नमुना व रीत.

(इ) कलम १७ च्या पोटकलम (२) मध्ये निवेशिलेली नोंदवही ज्या नमुन्यात व ज्या रीतीने ठेवण्यात येईल तो नमुना व ती रीत,

(च) कलम १७ च्या पोटकलम (३) अन्वये करावयाचा एखादा अर्ज ज्या नमुन्यात व ज्या रीतीने करण्यात येईल तो नमुना व ती रीत,

(झ) कलम १९ च्या पोटकलम (४) अन्वये आवश्यक असल्याप्रमाणे कोणतेही वजन किंवा माप बनविणारा, त्याचा निर्माता, दुरुस्तीकार किंवा व्यापारी म्हणून घंडा चालविण्यासाठी लायसन देण्याकरिता किंवा त्याचे नवीकरण करण्याकरता ज्या नमुन्यात अर्ज करण्यात येईल तो नमुना;

(ज) कलम १३ च्या पोटकलम (२) अन्वये आवश्यक असल्याप्रमाणे कोणतेही लायसन ज्या नमुन्यात देता येईल तो नमुना आणि ज्यांच्या अधीनतेने ते देता येईल त्या शर्ती, भर्यादा व बंधन आणि अशा लायसनच्या विद्युताहूतेचा कालावधी;

(झ) कलम १९ च्या पोटकलम (७) अन्वये दुरुस्तीकाराने, प्रतिकृती म्हणून प्रस्तुत करावयाची रक्कम;

(झ) कलम १३ च्या पोटकलम (८) अन्वये आवश्यक असल्याप्रमाणे उपयोगकर्त्याला जे नियंत्रकाच्या लेखी परजानगीखेरीज विकात येणार नाही अशा वजनाचे किंवा मापाचे वर्णन;

(इ) कलम २० च्या पोटकलम (५) अन्वये आवश्यक असल्याप्रमाणे लायसन रद्द करण्यात आल्यानंतर वजन किंवा माप निकालात काळावधीची आणि त्यापासून मिळालेल्या उत्पन्नाचे वितरण करण्याची रीत;

(ट) वजन व माप योन्या संबंधात कलम २३ च्या पोटकलम (१) च्या उपबंधानुसार ठेवावयाचे अभिलेख व नोंदवहा;

(इ) कलम २४ च्या पोटकलम (२) अन्वये आवश्यक असल्याप्रमाणे वजन किंवा माप पांची पडताळणी किंवा फेरपडताळणी ज्या कालावधीच्या आत करण्यात येईल तो कालावधी;

(३) कलम २४ च्या पोटकलम (३) च्या परंतुकाढारे आवश्यक असल्याप्रमाणे त्याच्या ठिकाणापासून हलवता येणे शक्य नसेल अशा किंवा हलविण्यात येऊ नये अशा कोणत्याही वजनाच्या किंवा मापाच्या पडताळणीसाठी करावयाची उपायप्रेक्षिता;

(४) कलम २४ च्या पोटकलम (४) अन्वये आवश्यक असल्याप्रमाणे कोणत्याही वजनाच्या किंवा मापाच्या पडताळणीचे प्रमाणपत्र ज्या नमुन्यात देण्यात येईल तो नमुना आणि कलम २४ च्या पोटकलम (५) मध्ये निर्देशिलेले प्रमाणपत्र ज्या नमुन्यात देण्यात येईल तो नमुना आणि कलम २४ च्या पोटकलम (६) अन्वये आवश्यक असल्याप्रमाणे अशा प्रमाणपत्रात असावयाचा तपशील;

(८) जप्त करण्यात आलेला जो माल फार लवकर आणि नैसर्गिक रीत्या कुजणारा असा असेल त्याच्या बाबतीत, कलम ३१ च्या पोटकलम (१) च्या परंतुकाढारे आवश्यक असल्याप्रमाणे विलहेवाटीची पद्धत;

(९) या अधिनियमान्वये जप्त करण्यात आलेले, पडताळणी न केलेले एखादे वजन किंवा माप यांच्या बाबतीत, कलम ३२ च्या परंतुकाढारे ज्या कालावधीच्या आत पडताळणी करून व त्यावर मुद्रा लावून घेण्यास परवानगी देता येईल असा कालावधी;

(१०) कलम ३३ च्या पोटकलम (२) अन्वये आवश्यक असल्याप्रमाणे ज्या रीतीने व ज्या गर्ती, निर्बंध आणि भर्यादा यांच्या अधीनतेने,—

(एक) राज्यांतर्गत विक्री किंवा वितरण उद्देशित असलेली कोणतीही वस्तू पाकीट-बंद करता येईल, किंवा

(दोन) पाकीटबंद स्वरूपात कोणत्याही वस्तूची राज्यांतर्गत विक्री किंवा वितरण करता येईल—

ती रीत आणि त्या शर्ती, निर्बंध व मर्यादा;

(ध) कलम ५४ च्या परंतुकाढारे आवश्यक असल्याप्रमाणे नाकारलेली वजन किंवा माप यांच्यावरील मुद्रा पुस्त टाकऱ्याची रीत;

(११) कलम ६९ अन्वये अपिले दाखल करावयाचा नमुना आणि अपिलांच्या मुनावणीची कार्यपद्धती;

(१२) कलम ७० मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या बाबीपैकी प्रत्येकीसाठी आकारावयाच्या व गोला करावयाच्या फी ची रक्कम;

(१३) विहित करणे आवश्यक असेल किंवा करता येईल अशी अन्य कोणतीही बाब;

(१४) या कलमान्वये कोणतीही नियम करताना, राज्य शासनाला असे उपबंधित करता येईल की, त्याचा भंग केल्यास एक हजार श्यांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची शिक्षा दिली जाईल.

(१५) या कलमान्वये नियम करण्याची शक्ती ही, तो नियम शासकीय राजपत्रात पूर्वप्रकाशित केला जाईल पांशुर्च्या अधीन असेल.

(१६) या कलमान्वये केलेला प्रत्येक नियम, तो करण्यात अल्यानंतर होईल तितक्या लवकर, राज्य विधानमंडळाची दोन सभागृहे असतील तेथे प्रत्येक सभागृहासमोर आणि राज्य विधानमंडळाचे, एकच सभागृह असेल तेथे त्या सभागृहासमोर मांडला जाईल.

प्रतिमानांना मान्यता ७३. (१) लायसनप्राप्त निर्माणिकडून निर्माण करण्यात आलेले कोणत्याही प्रकारचे वजन किंवा घेण्यासंबंधीचे मानक माप ज्यावेळी असे असेल की, त्याने तशा प्रकारे राज्यांतर्गत निर्माण केलेली सर्व वजने किंवा मापे ही अधिनियमाचे उपबंध तेथेच विकली, वितरित केली किंवा पोदती केली जाणे उद्देशित असेल त्यावेळी, राज्य शासनाला केवळ राज्यांतर्गत अधिसूचनेद्वारे असा निवेश देता येईल की, अशा प्रत्येक प्रकारच्या वजनाचे किंवा मापाचे प्रतिमान, मानक उपयोग उद्देशित अधिनियमाची कलमे ३६, ३७ व ३८ यांच्या उपबंधानुसार मान्यतेसाठी सादर केले जाईल आणि त्यानंतर असलेल्या वजनांच्या उक्त कलमे ३६, ३७ व ३८ याचे उपबंध असा प्रतिमानाला लागू होतील आणि त्या कलमांतील केवळ किंवा मापाच्या शासनाच्या आणि मानक अधिनियमांच्या निर्देशांचा अर्थ, ते अनुकमे राज्य शासनाचे व या अधिनियमाचे प्रतिमानांनालागू निर्देश असल्याप्रमाणे लावण्यात येईल.

करण्याची राज्य

शासनाची शक्ती. (२) ज्यावेळी कोणत्याही प्रकारच्या वजनाच्या किंवा मापाच्या संबंधात, राज्य शासन, पोटकलम

(१) अन्वये निवेश देईल त्यावेळी त्या प्रकारच्या वजनाच्या किंवा मापाच्या संबंधात मानक बंधिनियमाचा कलम ३९, कलम ४० किंवा कलम ४१ च्या उपबंधांचे व्यतिक्रमण म्हणजे या अधिनियमाखाली ल शिक्षापात्र अवराघ ठरेल आणि मानक अधिनियमामध्ये त्यासाठी उपबंधित केलेली शिक्षा ही, जिक्षणासंबंधीचे उक्त उपबंध हे जण काही या अधिनियमाढारेच अधिनियमित केले असल्याप्रमाणे, त्यामाठी या अधिनियमान्वये उपबंधित केलेली शिक्षा असल्याचे मानण्यात येईल.

७४. या अधिनियमाचे उपबंध, वजन आणि माप यांच्या पडताळणीशी आणि त्यावर मुळा लावण्याची क्रिवक्तिल प्रकाशारात ने संबंधित असतील तेथवर, खालील कोणत्याही वजनाला किंवा मापाला लागू होणार नाहीत,-- हा अधिनियम लागू

(क.) संघाच्या संशोधन वालांच्या उपयोगासाठी कोणतीही शस्त्रे किंवा दारुगोळा किंवा दोन्ही न होणे.
यांचीच केवळ निमित्ती करणाऱ्या कोणत्याही कारखान्यात उपयोगात आणले जाणारे;

(ख.) बैज्ञानिक अन्वेषण किंवा संशोधन मासाठी उपयोगात आणले जाणारे.

७५. (१) या अधिनियमाच्या कोणत्याही उांवंधांच्या एखाद्या राज्यातील प्रारंभानंतर, त्या राज्यात निरसन व आमावृती त्यांची अंमलात असलेल्या कोणत्याही कायद्यावे तत्सम उपबंध निरसित झालेले असतील आणि अशा निरसनानंतर सर्वसाधारण वाक्खेंड अधिनियम, १८९७(१८९७ चा १०) याच्या कलम ६ चे अशा तळेने निरसित झालेले उपबंध हे, एखाद्या केंद्रीय अधिनियमाचे उपबंध असल्याप्रमाणे लागू होतील.

(२) असे निरसन झाले असले तरीही, अशा कायद्यानुसार केलेली काढलेली किंवा दिलेली कोणतीही नियुक्ती, अधिसूचना, नियम, आदेश, नोंदणी, लायसन, प्रमाणपत्र, नोटीस, निर्णय, मान्यता, प्राधिकार किंवा संमती या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या वेळी अंमलात असल्यास, अंमलात असणे चालू राहील आणि जण काही ती या अधिनियमाच्या तत्सम उपबंधान्वये केलेली, काढलेली किंवा दिलेली असल्याप्रमाणे परिणामक असेल.